

Het Schaduwkabinet is de Ministers Kamp, Plasterk en Blok erkentelijk voor de professionaliteit en het commitment waarmee de regeldruk te lijf wordt gegaan. De kwantitatieve doelstelling van 2,5 miljard euro werkt goed maar dient wel netto gemeten te worden. Het Schaduwkabinet steunt de maatwerkaanpak in de dicht gereguleerde sectoren en verwacht veel voordeel van de digitale regelhulpen, het ondernemingsdossier en de inspanningen van het kabinet om het Regulatory Fitness Programma⁸⁹ van de Europese Commissie te laten slagen.

Tegelijkertijd ziet het Schaduwkabinet ook dat er nog veel slagen zijn te maken. Wetgeving moet veel meer MKB-proof gemaakt worden voordat het wordt ingevoerd. Het adviescollege toetsing regeldruk Actal moet een officieel mandaat krijgen en onafhankelijk van de politiek kunnen opereren. Het MKB moet het uitgangspunt zijn wanneer nieuwe wetgeving op de tekentafel ligt. Vervolgens kan er voor het grootbedrijf wetgeving worden toegevoegd waar nodig.

De Tweede Regeldruk Audit⁹⁰ van Actal, biedt concrete handvatten. Actal heeft in haar onderzoek tachtig wetgevingsdossiers geanalyseerd. Hieruit kwam naar voren dat de regeldruk van nieuwe wetgeving niet altijd volledig in beeld is. Hierdoor is niet van tevoren duidelijk of wetgeving het resultaat zal hebben dat het voor ogen heeft en is er het risico dat de regeldruk disproportioneel stijgt. Alle wetgeving moet van tevoren een impact assessment ondergaan om het effect op het MKB vast te stellen. Bij de impactassessment moeten ondernemers worden betrokken. Zij moeten uiteindelijk uit de voeten kunnen met de nieuwe wet. Wetgeving moet worden tegengehouden indien uit de impact assessment blijkt dat de regeldruk disproportioneel is. Het systeem van vaste verandermomenten (VVM) wordt nog in slechts 50% van de gevallen gevolgd. Dit moet omhoog naar 95-100%.

In Deel I, hoofdstuk 7 (De Netwerkeconomie), van deze Schaduwbegroting zijn er voorstellen uitgewerkt om nieuw regelgeving vooraf te testen op het effect op het Kleinbedrijf. Hiervoor hebben wij een bedrag van 40 miljoen euro vrijgemaakt om Actal een officieel mandaat en meer slagkracht te geven. Daarnaast pleiten wij ervoor om de Kamer van Koophandel om te vormen tot hét ondersteuningscentrum voor ondernemers bij nieuwe regelgeving. Als laatste heeft het Schaduwkabinet uiteengezet dat er ook door middel van het versterken van het ambtenarenapparaat een regeldrukvermindering bewerkstelligd kan worden. Dit is vooral van toepassing bij aanbestedingsprocedures, de aanvraag van vergunningen en de wisselwerking tussen ondernemers en de belastingdienst. Om de aanpak van de regeldruk een stevige impuls te geven pleit het Schaduwkabinet daarnaast voor een Minister van Ondernemerschap en Afschaffen.

Maatregel [40 miljoen euro, begroting Economische Zaken]: Een officieel mandaat voor Actal, ondergebracht bij de Algemene Rekenkamer

Het Schaduwkabinet pleit er voor om Actal onder te brengen bij de Algemene Rekenkamer als een officieel onderdeel van dit Hoog College van Staat. Hierdoor krijgt Actal een formeel mandaat en opereert vanuit een onafhankelijke organisatie. Bij de Rekenkamer zit veel expertise en gekwalificeerd personeel om nieuwe wet- en regelgeving vooraf te toetsen. De Rekenkamer toetst nu achteraf, Actal krijgt de functie om regelgeving vooraf te toetsen. In dat stadium kan wetgeving nog worden aangepast. Als onderdeel van de Algemene Rekenkamer kan Actal ook de aanwezige expertise benutten om een kwantitatief oordeel te geven over de impact van regelgeving. Actal dient hierbij ex-ante impact assessments te maken van alle nieuwe wetten,

⁸⁹ European Commission, Regulatory Fitness and Performance Programme. http://ec.europa.eu/smart-regulation/refit/index_en.htm

⁹⁰ Actal, 21 april 2015. http://www.actal.nl/wp-content/uploads/Tweede-Regeldrukaudit_Scherp-op-regeldruk.pdf

AMVB's en Koninklijke besluiten. Het Impact Assessment kan dan door de Tweede Kamer gebruikt worden om te overwegen of de impact op de samenleving (in administratie, tijd en geld) opweegt tegen het doel dat het wetsvoorstel heeft. Er wordt geen wet in behandeling genomen zonder dat er een Impact Assessment van Actal voorhanden is.

Het voordeel van impact assessments vooraf is ook dat het draagvlak voor wetgeving verbetert. Er is dan een objectieve maatstaf waarnaar Ministers en de Eerste en Tweede Kamer kunnen verwijzen. Hoe objectiever het besluitvormingsproces, hoe meer vertrouwen de maatschappij heeft in de regels die gemaakt worden. Het hoofddoel is dat de kwaliteit van wetgeving verbetert.

Een goed voorbeeld van hoe Actal kan opereren is de Britse Regulatory Policy Committee⁹¹. Zij brengt advies uit over alle nieuwe wetten en regels en zorgt er voor dat de wetten die in hoog tempo en onder politieke druk het besluitvormingsproces doorlopen worden tegengehouden als ze niet goed in elkaar zitten.

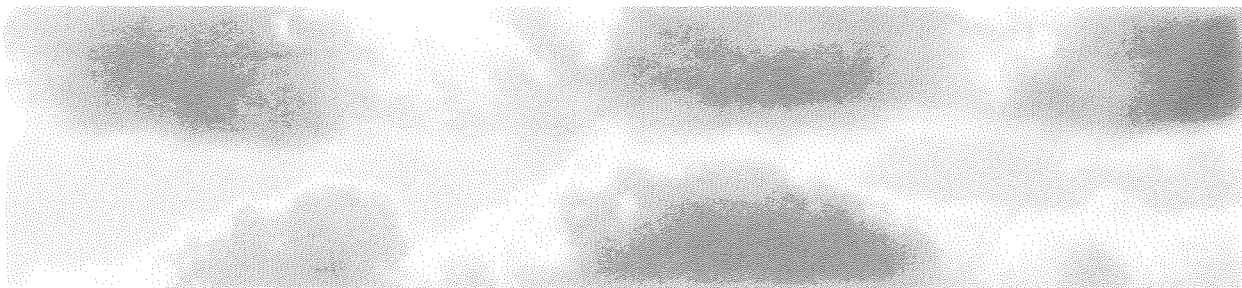
⁹¹ <https://www.gov.uk/government/organisations/regulatory-policy-committee>

SAMEN NEDERLAND ONDERNEMENDER MAKEN.

Lange Voorhout 96 | 2514 EJ Den Haag | +31 70 364 34 74 | info@onl.nl

Stichting ONL voor Ondernemers
De heer H. Biesheuvel
Prinses Margrietplantsoen 76
2595 BR DEN HAAG

Kenmerk: 201700007

Den Haag, 30 maart 2017

Geachte heer Biesheuvel, *Beste Hans,*

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken.

Ik vertrouw erop dat u zult begrijpen dat het voor mij niet mogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

Drs. E. Schippers

Aan
Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. de (in)formateur
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Westerbork, 22 maart 2017

Betreft: aanbeveling voor een minister van Voedsel en Landschap

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij pleit ik voor een minister van Voedsel en Landschap.

Waarom een minister van Voedsel en Landschap?

Voedsel, gezondheid, landschap, leefbaarheid en economie raakt ons allemaal. Boeren en tuinders dragen daar dagelijks aan bij.

Nederlandse boeren en tuinders zorgen met veel passie voor smaakvol, kwalitatief hoogwaardig, betaalbaar en veilig voedsel. Als vanzelfsprekend liggen de supermarkten dagelijks vol met onze producten. Daarnaast is een ander belangrijk onderdeel van mijn onderneming het landschapsbeheer. Dit geldt niet alleen voor mij, maar ook voor mijn duizenden collega's.

Realiseert u zich dat tien procent van de beroepsbevolking bij een agrarisch (gelieerd) bedrijf werkt? Dat zo'n veertig procent van alle duurzaam opgewekte energie, zoals wind- en zonne-energie, in Nederland (gedeeltelijk) afkomstig is van een boerenerf of kas? De agrarische sector is wereldwijd koploper in innovaties zoals precisielandbouw.

Waar moet de minister mee aan de slag?

Wat mij betreft begint de minister met het uitdragen van het vakmanschap, de kennis en de liefde voor onze producten die ik en mijn vele collega's hebben. In binnen- én buitenland. Met trots zou hij of zij in binnen- en buitenland ook onze kracht als kennispartner onder de aandacht kunnen brengen. Verder zou een minister zich maximaal kunnen inspannen voor een betere positie van boeren en tuinders tegenover de grote inkooporganisaties. Betrokkenheid tonen bij de sector spreekt voor zich.

Ik hoop dat ik u met deze aanbevelingsbrief heb kunnen overtuigen van het belang van een minister voor Voedsel en Landschap. In mijn beleving kan deze minister alleen succesvol zijn als hij of zij kan leunen op agrarische ervaring en boerenverstand.

Ik kom graag mijn wens voor een minister van Voedsel en Landschap toelichten in Den Haag.

Met vriendelijke groet,

Veehouder te Westerbork.

Kenmerk: 201700009

Den Haag, 30 maart 2017

Geachte heer

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken,

Ik vertrouw erop dat u zult begrijpen dat het voor mij niet mogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

Drs. E.A. Schippers

Aan
Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. de (in)formateur
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Waverveen, 23 maart 2017

Betreft: aanbeveling voor een minister van Voedsel en Landschap

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij pleit ik voor een minister van Voedsel en Landschap.

Waarom een minister van Voedsel en Landschap?

Voedsel, gezondheid, landschap, leefbaarheid en economie raakt ons allemaal. Boeren en tuinders dragen daar dagelijks aan bij.

Nederlandse boeren en tuinders zorgen met veel passie voor smaakvol, kwalitatief hoogwaardig, betaalbaar en veilig voedsel. Als vanzelfsprekend liggen de supermarkten dagelijks vol met onze producten. Daarnaast is een ander belangrijk onderdeel van mijn onderneming het landschapsbeheer. Dit geldt niet alleen voor mij, maar ook voor mijn duizenden collega's.

Realiseert u zich dat tien procent van de beroepsbevolking bij een agrarisch (gelieerd) bedrijf werkt? Dat zo'n veertig procent van alle duurzaam opgewekte energie, zoals wind- en zonne-energie, in Nederland (gedeeltelijk) afkomstig is van een boerenerf of kas? De agrarische sector is wereldwijd koploper in innovaties zoals precisielandbouw.

Waar moet de minister mee aan de slag?

Wat mij betreft begint de minister met het uitdragen van het vakmanschap, de kennis en de liefde voor onze producten die ik en mijn vele collega's hebben. In binnen- én buitenland. Met trots zou hij of zij in binnen- en buitenland ook onze kracht als kennispartner onder de aandacht kunnen brengen. Verder zou een minister zich maximaal kunnen inspannen voor een betere positie van boeren en tuinders tegenover de grote inkooporganisaties. Betrokkenheid tonen bij de sector spreekt voor zich.

Ik hoop dat ik u met deze aanbevelingsbrief heb kunnen overtuigen van het belang van een minister voor Voedsel en Landschap. In mijn beleving kan deze minister alleen succesvol zijn als hij of zij kan leunen op agrarische ervaring en boerenverstand.

Ik kom graag mijn wens voor een minister van Voedsel en Landschap toelichten in Den Haag.

Met vriendelijke groet,

 melkveehouder te Waverveen

Kenmerk: 201700011

Den Haag, 30 maart 2017

Geachte heer [REDACTED]

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken.

Ik vertrouw erop dat u zult begrijpen dat het voor mij niet mogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

Drs. E.J. Schippers

Den Haag, maart 2017

Betreft: De top van Nederland spreekt zich uit over de digitale veiligheid van Nederland

Geachte relatie,

Het niveau van cybersecurity in Nederland moet beslist beter, omdat we één van de meest ICT-intensieve economieën hebben van Europa en dus kwetsbaar zijn voor de sterk toenemende cyberdreigingen. De concurrentiepositie van Nederland, onze economie en samenleving staan onder druk. Actie is nodig om ons land en onze welvaart te beschermen, én economische kansen te benutten.

In het licht van de aanstaande verkiezingen, spreken topfunctionarissen uit de publieke en private sector zich uit over de noodzaak van meer digitale veiligheid in Nederland. En wat er moet gebeuren.

Visie. Ambitie. Regie. Actieprogramma's. Investerings. Veilig digitaal vestigingsklimaat. Economische kansen. Cybersecurity in het onderwijs. Aandacht voor het MKB. Adequate wettelijke bevoegdheden. Dit zijn een aantal onderwerpen uit het magazine, die de top van Nederland belangrijk vindt en op de (politieke) agenda wil hebben.

Het nieuwe Kabinet, de politiek, de overheid én het bedrijfsleven zijn gezamenlijk aan zet. Vanuit een intensieve publiek-private samenwerking, en vanuit ieders individuele verantwoordelijkheid, moet werk gemaakt worden van meer cybersecurity in Nederland. Niets doen is geen optie.

Wij roepen u op om de adviezen in dit magazine voor meer cybersecurity in Nederland ter harte te nemen en deze vanuit uw eigen verantwoordelijkheid in te vullen.

Namens de Cyber Security Raad,

Eelco Blok
 Co-voorzitter

Dick Schoof
 Co-voorzitter

Cyber Security Raad
De heer E. Blok
Turfmarkt 147
2511 DP DEN HAAG

Kenmerk: 201700013

Den Haag, 30 maart 2017

Geachte heer Blok,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken.

Ik vertrouw erop dat u zult begrijpen dat het voor mij niet mogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'E. Schippers', written over the printed name.

Drs. E.J. Schippers

201700019

HOF VAN VIJFEIJKEN
CONFERENTIEBOERDERIJ

T.a.v. de Informatie(s)
p/a Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Boxtel, 21 maart 2017

Geachte mevrouw / heer,

Nu de kabinetsformatie gaande is, en er wellicht nadere onderhandelingen gaan plaatsvinden, laten wij u graag kennismaken met onze accommodatie. De huidige periode deed ons onmiddellijk denken aan de formatie van 2006 - 2007; het overleg vond destijds plaats op landgoed Lauswolt in Beesterzwaag.

Het 'Hof van Vijfeijken' is voor soortgelijke gesprekken een uitstekende locatie. Wij bieden uiteraard exclusiviteit; door de kleinschaligheid zal onze boerderij waarschijnlijk langer geheim blijven. Zo ontvangen wij o.a. in alle privacy en onder geheimhouding de Rijksrecherche, diverse afdelingen van de Politie, Penitentiare Inrichting Vught en diverse banken waarbij beveiliging/geheimhouding vereist is. Referentievraag en screening is vanzelfsprekend geen enkel probleem.

Kortom, wij zouden graag met u in contact komen om de wensen en mogelijkheden nader te bespreken. We hebben telefonisch contact opgenomen met de afdeling Publieksvoorlichting; zij adviseerden om schriftelijk ons aanbod aan u kenbaar te maken.

Wij zien uit naar uw reactie.

Met vriendelijke groet,

Sjoerd Verstegen
oprichter/kok

Hof van Vijfeijken
De heer S. Verstegen
Nergena 32
5282 JE BOXTEL

Kenmerk: 201700015

Den Haag, 30 maart 2017

Geachte heer Verstegen,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken.

Ik vertrouw erop dat u zult begrijpen dat het voor mij niet mogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

Dr. E. J. Schippers

Aan de (in)formateur(s)
p/a Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Open State Foundation
Kattenburgerstraat 5
1018 JA Amsterdam
openstate.eu

Tel. 020-3080567
arjan@openstate.eu

Datum: 15 maart 2017

Onderwerp: Open data handelsregister

Ons kenmerk:

20170315

contact@openstate.eu

Geachte (in)formateur(s),

Open State Foundation doet hierbij een beroep op de kabinetsinformateurs om in de komende kabinetsperiode internationaal koploper te worden met open data. Doel is om de economische, maatschappelijke en democratische impact te vergroten met het toegankelijk en beschikbaar maken van overheidsinformatie.

> Stel het handelsregister beschikbaar als open data

Een belangrijke stap die nodig is, is het openstellen van het Handelsregister. In Nederland is, in tegenstelling tot de ons omringende landen, data uit het handelsregister niet vrij toegankelijk voor iedereen. Ondanks dat het handelsregister een 'openbaar register' is, is toegang tot gegevens uit het handelsregister beperkt door tarifiering.

Momenteel gebruikt de Kamer van Koophandel het handelsregister als financieringsbron voor andere activiteiten en zijn de kosten die de Kamer van Koophandel toekent aan het handelsregister in vergelijking met andere landen ver boven de marginale kosten.

In landen als het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Australië maar ook in België, Noorwegen en Denemarken, is de overheid ervan overtuigd dat de waarde van het handelsregister niet zit in het vragen voor een bijdrage per opgevraagd gegeven maar in het volledig openstellen ervan. Het vrij en toegankelijk openstellen van het handelsregister in een machine-leesbare vorm is niet alleen goed voor innovatie, economie, handel en investeringen maar helpt ook bij het aanpakken van belastingontwijking, fraude en terrorisme.

Ook de transactiekosten van (her)gebruikers zowel binnen als buiten de overheid zullen dalen aangezien veel data zonder contract en betaling kunnen worden gebruikt. Het hergebruik in toepassingen, nieuwe diensten en dienstverlening leveren economische effecten op en transparantie van bedrijven neemt toe. Dit geldt ook voor de macro-economische effecten door het gebruik van open data.

Handelsregisters die gegevens als open data ontsluiten kosten belastingbetalers, ondernemers en de overheid veel minder dan gesloten registers, zoals het handelsregister dat in Nederland wordt beheerd door de Kamer van Koophandel

Herziene visie op het financieringsmodel

Dit vraagt om een herziene visie op het financieringsmodel ten behoeve van de bekostiging van het handelsregister. Het kabinet kan het openstellen van het handelsregister alleen realiseren als ze voornemens zal zijn om dergelijke openbare registers alleen nog publiek te financieren onder voorwaarde dat de gegevens als open data beschikbaar worden gesteld.

Op dit moment betalen burgers en ondernemers twee keer de prijs, een keer via de belastingen en door de prijs die men voor de gegevens betaalt. Bovendien verstoort het monopoliseren van deze publieke informatie door de Kamer van Koophandel de markt. Ze monopoliseert deze informatie waardoor bedrijven, ondernemers en anderen niet ten volle deze openbare gegevens kunnen benutten.

Eerder al was de Algemene Rekenkamer van mening dat er geen helder inzicht is in de kosten en baten van deze basisregistratie, dat de kosten en baten niet evenwichtig over verschillende stakeholders is verdeeld en dat het hanteren van tarieven voor het afnemen van gegevens uit de basisregistraties onnodig drempels opwerpt voor het (her)gebruik van deze gegevens. Ook de Digicommissaris is een groot voorstander van een echt open handelsregister.

Moderniseer de Handelsregisterwet

Daarom dringen wij, en daarin staan we niet alleen, om de Handelsregisterwet uit 2007 te moderniseren en recente voorstellen zoals het voorbehoud van de Kamer van Koophandel op de databankenwet te schrappen. Het Handelsregister moet als basis register authentiek en publiek toegankelijk zijn. Juist het openstellen van de data opent de weg naar innovatie, versterkt de economie en verbetert de handel.

Bezwaren zoals het recht op privacy en de zorgen bij zzp-ers moeten aan de voorkant worden weggenomen. Zorgen rond privacy en het misbruik hoeven namelijk een openbaar toegankelijk register niet in de weg te staan. Daarvoor zal de ont koppeling van BSN en BTW-nummer eindelijk eens goed geregeld moeten worden en kan het misbruik van adresgegevens met spam reeds worden aangepakt.

Uit onderzoek blijkt dat veel ondernemers en zzp-ers voorstander zijn van een open handelsregister. Kosten bij inschrijving en het raadplegen van het handelsregister en spam worden juist als groot irritatiepunt gezien.

Het Europese Hof onlangs gesteld dat de informatie die de Kamer van Koophandel verzamelt in het handelsregister niet valt onder het recht om vergeten te worden. Daarom mag de informatie gewoon worden bewaard en openbaar gemaakt. Niet het feit dat informatie beschikbaar is maar het misbruik ervan, voor bijvoorbeeld spam moet worden aangepakt.

Ook MKB Nederland, VNO-NCW, LTO Nederland en diverse maatschappelijke organisaties hebben zich uitgesproken voor een open handelsregister, gefinancierd uit publieke middelen, zodat iedereen gelijkwaardig vrije toegang heeft tot deze voor de BV Nederland en samenleving als geheel belangrijke publieke informatie.

Dit jaar werd in Frankrijk het handelsregister ontsloten als open data. Daar is informatie te vinden over 10 miljoen bedrijven met gemiddeld 10 duizend updates per dag.

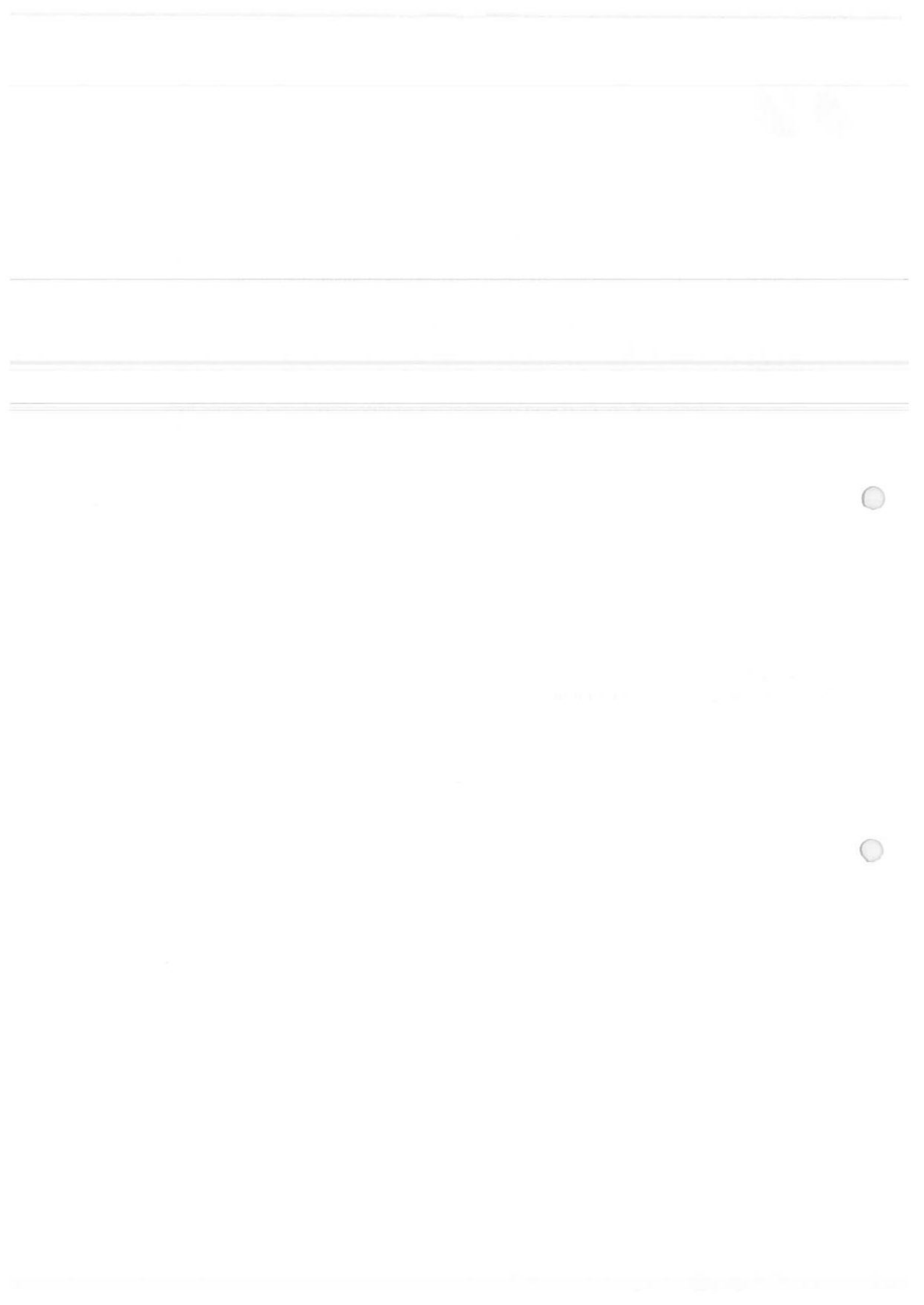
Laten we in Nederland dit voorbeeld volgen en het handelsregister echt openstellen. In plaats van energie te verspillen met het voorkomen dat handelsregister open gaat, is het aan een nieuwe coalitie om ervoor te zorgen dat het handelsregister voor eens en altijd toegankelijk wordt voor iedereen.

Uiteraard zijn wij ten alle tijden bereid om u nadere toelichting te geven.

Hoogachtend,

A handwritten signature in blue ink that reads "Arjan El Fassed".

Arjan El Fassed
Directeur Open State Foundation

Open State Foundation
De heer A. El Fassed
Kattenburgerstraat 5
1018 JA AMSTERDAM

Kenmerk: 201700017

Den Haag, 30 maart 2017

Geachte heer El Fassed,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken.

Ik vertrouw erop dat u zult begrijpen dat het voor mij niet mogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

Drs. E.J. Schippers

De voorzitter van de tweede kamer.
Mevrouw K.Arib.
De verkenner voor de samenstelling van de regering.
Mevrouw E Schippers.
De Regering.
De leden van de tweede kamer.
Het college van B, en W. van Amsterdam
De leden van de gemeenteraad van Amsterdam

Betreft : Miljarden fraude met de inkomsten van de erfachtgelden in Amsterdam.

Geachte dames en heren.

Haarlem ²³ 2 maart 2017

In aanvulling op mijn schrijven van gisteren zend ik u hierbij de afschriften van mijn brieven aan de Raad voor de Rechtspraak en het Hof van Discipline te den Haag.

De Rechtspraak is meer dan 25 jaren volledig onderschikt geweest aan de politieke leiders die daardoor miljarden aan gemeenschap gelden konden misbruiken om hun bestuurlijke falen en megalomane voetbal hobby te kunnen financieren.

De rekening wordt een dezer dagen bij de gemeente Amsterdam gepresenteerd.

Inmiddels verblijf ik, hoogachtend.

Stadhuis Amstel 1
1011 PN Amsterdam
Postbus 202
1000 AE Amsterdam

Gemeente Amsterdam
Raadsgriffie

Datum: 28 februari 2017
Ons kenmerk: ZD-2017-001545
Uw kenmerk: -
Behandeld door: raadsgriffie
Telefoonnummer: 020-5522113
E-mail: owolfs@raadsgriffie.amsterdam.nl
Onderwerp: brief aan de gemeenteraad

Geachte heer ,

Uw brief van 28 februari 2017 over de fraudezaak rond de bouw van stadion Amsterdam ArenA, stond op de lijst van ingekomen stukken, onder nr. 19, van de agenda voor de vergadering van de gemeenteraad van 15 maart 2017.

De gemeenteraad heeft op genoemde datum niet over de inhoud van uw brief gesproken, maar een besluit genomen over de wijze van afhandeling ervan.

Besloten is, uw brief voor kennisgeving aan te nemen onder verwijzing naar de brief van het college van burgemeester en wethouders van 8 augustus 2011, kenmerk nr. 2011/5273.

Ik vertrouw erop, u met het vorenstaande van dienst te zijn geweest.

Met vriendelijke groet,

mr. M. Pe
Raadsgriffier

Het Hof van Discipline van de Orde van Advocaten.
Aan de voorzitter. Mr. J.C.van Dijk
Postbus 85452.
2508 CD Den Haag

Geachte heer voorzitter.

Haarlem 23 maart 2017

Bijna een jaar geleden heeft uw hof gemeend om een strafrechtelijke aangifte tegen mij te doen wegens een levensbedreigende brief die ik aan uw hof had geschreven. Tengevolge daarvan ben ik gearresteerd en in hechtenis genomen.

De rechter-commissaris heeft de aanklacht afgewezen. Er ging van mijn brief helemaal geen bedreiging uit. De aanklacht was dus vals. Het was de zesde maal dat ik op een valse aangifte ben gearresteerd.

Ik heb u om uitleg gevraagd. Een arrestatie heeft een zeer grote impact op de persoon en zijn familie die dit moeten ondergaan. Als dat op valse gronden plaatsvindt mag de aangever toch op zijn minst uitleg geven.

Ik heb uw hof een aantal malen om uitleg gevraagd. Dat was tot op heden tevergeefs. Mijn brieven bleven onbeantwoord.

Deze kwestie is in behandeling bij de Rechtbank Midden Nederland. Die hebben de zaak in de onderste la van hun bureau verstoep.

De opzet is duidelijk. De zaak gaat in de doofpot om zo onder de vergoeding van de schade te kunnen uitkomen.

Ik ben van mening dat het Hof van Discipline zich niet kan permitteren om dit soort gevoelige zaken niet correct te behandelen. Dat is haar eer toch te na.

Uw hof is aantoonbaar zwaar in de fout gegaan in een bewuste poging om mij ernstig te benadelen. Hier is aantoonbaar opzet in het spel. Het is het trieste resultaat van een schandelijke behandeling die nu al sinds 1999 door de gezamenlijke Advocaten onder leiding van de Centrale Raad van Toezicht in Den Haag plaatsvindt.

Ik vraag u daarom om uw verantwoordelijkheid in dezen niet langer te ontlopen. Hier moet nu een einde aan worden gemaakt. Ook ik heb recht op bescherming uit hoofde van de wet.

De Orde van Advocaten heeft zich in deze kwestie volledig gediskwalificeerd. Het gaat hier om een aaneenschakeling van trieste incidenten waarbij de wetten en fatsoensregels bij bosjes worden overtreden.

Afschrift zend ik aan de Algemene Raad van Toezicht in Den Haag en de betrokken dekens Mrs. van Regteren Altena, Mevrouw Brink en de heer Geene.

Ik vraag u te reageren.

Inmiddels verblijf ik, hoogachtend,

De Raad voor de Rechtspraak.
De voorzitter Mr, Frits Bakker.
Postbus 90613.
2509 LE Den Haag.

Betreft : Valse strafrechtelijke aangifte wegens bedreiging met het leven,

Geachte heer Bakker.

Haarlem 23 maart 2017

In uw hoedanigheid als voorzitter van het hoogste publiekrechtelijke gezagsorgaan in de Rechtspraak wend ik mij hierbij tot u.

Ik verzoek u kennis te nemen van de inhoud van mijn brief d.d 23 maart 2017 aan de voorzitter van Het Hof van Discipline, de heer Mr. J.C.van Dijk,

Ook uw Raad heeft gemeend om samen met het hof deze Aktie te ondernemen. De Rechter-Commissaris heeft gehakt van uw Aktie gemaakt.

Uw Raad heeft aantoonbaar meegedaan om de mega fraude met miljarden Euro door de verantwoordelijke politieke bestuurders in Amsterdam in de doofpot te doen verdwijnen.

Dit handelen is uw Raad onwaardig.

Hoewel dit incident al bijna een jaar geleden heeft plaatsgevonden heeft ook uw Raad voor de Rechtspraak hier het zwijgen toe gedaan. Mijn brieven met het verzoek om uitleg worden niet beantwoord.

Ik verzoek u deze zaak te onderzoeken en mij nu per omgaande te berichten.

De Orde van Advocaten heeft een blokkade uitgeroepen waardoor ik mijn schade vergoeding van inmiddels meer dan € 5.000.000.000.- niet toegewezen kan krijgen.

Dit schrijven zal ik in afschrift aan de Nederlandse Regering ter kennis brengen. Ook zal ik de publiciteit zoeken. De Nederlandse bevolking moet weten hoe de Rechtspraak in Nederland in werkelijkheid functioneert.

In afwachting van uw reactie verblijf ik , hoogachtend.

A

De verkenner voor de samenstelling van de nieuwe regering.
Mevrouw E. Schippers.
De voorzitter van de tweede kamer der Staten Generaal.
Mevrouw K. Arib.

Betreft : miljarden fraude met de inkomsten van de erfpacht gelden in Amsterdam

Geachte dames.

Haarlem 24 maart 2017

Ten behoeve van uw verslag aan de tweede kamer inzake de voortgang voor de samenstelling van het nieuwe kabinet deel ik u het volgende mede.

Ik heb u op de hoogte gesteld van de miljarden fraude in Amsterdam. De gemeente heeft zich op een ontstellende wijze in de problemen gebracht. De controle op het financiële handelen heeft jarenlang volledig gefaald. De gemeenteraad is wel degelijk op de hoogte maar zwijgt als het graf.

De Amsterdamse burger wordt misleid en bedonderd.

Dat is niet alleen een verwijt aan de gemeenteraad van Amsterdam. De regering Rutte is in mei 2011 op de hoogte gesteld. Ook de tweede kamer is toen geïnformeerd. Ik zend u hierbij een afschrift van de brief van de commissie V. & J. van 15 juni 2011.

Er zijn toen afspraken gemaakt tussen de toenmalige regering en de gemeente Amsterdam. De regering heeft vervolgens al mijn brieven genegeerd. Ik heb op geen enkele brief een antwoord gehad.

Ook de tweede kamer heeft nergens op gereageerd. Er was een cordon sanitaire. Er werd gesteld dat ik niet goed snik was en fabeltjes vertelde. Iedereen werd zand in de ogen gestrooid.

De echte waarheid komt nu boven tafel. De gemeente Amsterdam zal worden veroordeeld tot het betalen van de schade vergoeding van € 2.200.000.000.-. Hier komt de vertraging rente vanaf 14 mei 1992 bovenop. De vordering bedraagt zo meer dan € 5.000.000.000.-.

Er is geen enkel verweer meer mogelijk. Zelfs de hoogte van de vordering kan niet meer bestreden worden. De gemeente heeft elk recht op een verweer verspeeld.

Alle oude leden van de kamer zijn nu aanspreekbaar. Tijdens de verkiezing campagne heeft iedereen angstvallig haar mond gehouden.

De tweede kamer bevat 71 nieuwe leden. Die worden nu met de waarheid geconfronteerd. Die zullen niet bereid zijn opnieuw 4 jaren hun mond te houden. Dan worden zij mede verantwoordelijk. Dat zullen zij weigeren.

De kwestie kan niet langer worden verzwegen. Bovendien zal de blokkade door de Orde van Advocaten om mij bij de rechter weg te houden nu moeten worden beëindigd. Dan ligt de zaak ook op straat.

U zult de tweede kamer op de hoogte moeten stellen. De VVD en de P.v.d.A zijn verantwoordelijk.

De toekomstige coalitie partijen D 66 en CDA zullen eisen dat dit vuiltje tevoren door het oude kabinet wordt opgelost. Zij zullen hier geen verantwoordelijkheid voor willen nemen.

U mag dit probleem niet negeren. U zult hier in uw verantwoording volgende week woensdag in de tweede kamer melding van moeten maken.

Dit schrijven breng ik in de openbaarheid. De burger moet weten hoe er met haar belasting gelden word omgesprongen. De Politiek zal moeten uitleggen waarom dit tijdens de verkiezing campagne voor de kiezers is verzwegen.

Ik wordt door de gemeente Amsterdam en de gehele rechtspraak op een schandelijke manier behandeld. Mijn brieven en verzoeken worden volledig genegeerd. Niemand wil mij antwoorden.

Ik vind het schandelijk dat het college van Burgemeester en wethouders van Amsterdam, geconfronteerd met de feiten. haar verantwoordelijkheid maar niet wil nemen en blijft weigeren om de kwestie op een-fatsoenlijke manier met mij in het reine te brengen. Zij brengen iedereen hierdoor in de problemen.

Op mijn voorstellen voor een minnelijke regeling worden niet eens geantwoord. De burger in Amsterdam wordt zo geconfronteerd met de volledige vordering. Dit college heeft dus straks aan haar burgers veel uit te leggen.

In afwachting van uw reacties verblijf ik inmiddels, Hoogachtend.

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Kenmerk: 201700019

Den Haag, 30 maart 2017

Geachte heer [REDACTED]

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken.

Ik vertrouw erop dat u zult begrijpen dat het voor mij niet mogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

Drs. E. Schippers

De Nederlandse Regering.
De minister van Binnenlandse zaken de heer R. Plasterk.
De minister van Veiligheid en Justitie de heer S.Blok.
De kabinet-informateur mevrouw Drs. E. Schippers.
De leden van de tweede kamer der Staten Generaal.
Het college van B.en W.van Amsterdam.
De leden van de gemeenteraad van Amsterdam,

Geachte dames en heren,

Haarlem 11 april 2017

Hierbij zend ik u een afschrift van mijn brief d.d. 11 april 2017 aan de vier presidenten van de rechtbanken in Amsterdam en in Utrecht alsmede aan de gerechtshoven in Amsterdam en Arnhem

Ik heb deze presidenten er op geattendeerd dat hun rechters en raadsheren de rechtspraak bewust frustreren om de ondergang van de gemeente Amsterdam te voorkomen.

Ik wijs u nogmaals op uw verantwoordelijkheid voor de instant houding van onze democratische rechtsstaat.

Het gaat wel over een miljarden fraude die al jarenlang speelt en waar nog steeds ieder jaar miljoenen ten laste van de burgers verdwijnen in zaken waar geen enkele controle op word uitgeoefend.

Ik verzoek u allen om op mijn eerdere brieven inzake deze kwestie te antwoorden.

In afwachting daarvan verblijf ik hoogachtend,

DE RECHTSPRAAK.

De president van de rechtbank Midden Nederland.
Postbus 16005
3500 DA Utrecht.

De president van de rechtbank Amsterdam.
Postbus 84500
1080 BN Amsterdam

De president van het gerechtshof te Amsterdam.
Postbus 1312
1000 BH Amsterdam

De president van het gerechtshof te Arnhem-Leeuwarden.
Postbus 9030
6800 EM Arnhem.

Betreft : schadestaat vorderingen op de gemeente Amsterdam, de Advocaat Mr, Guensberg en
13 financiële Instellingen.
Valse strafrechtelijke aangiften en de hieruit volgende onterechte vonnissen.

Hoogedelgestrengste heren,

Haarlem 11 april 2017.

In een groot aantal brieven en rapporten heb ik aan u uiteengezet dat ik van mijn rechten om mijn problemen aan de onpartijdige en onafhankelijke rechters ter beoordeling te mogen voorleggen al vele jaren geen gebruik kan maken.

Ik krijg van niemand en van geen enkele rechtsinstantie zelfs maar antwoord. Hier is een duidelijke reden voor. Als ik mijn vorderingen voortvloeiend uit het onrechtmatig handelen van mijn tegenpartijen toegewezen zou krijgen is de gemeente Amsterdam failliet.

De kwestie is begonnen in 1987, dus al 30 jaren geleden. De procedure is op 14 mei 1992 aangevangen, dat is 25 jaren geleden, de zaak is volstrekt helder.

De gemeente Amsterdam is jegens mij verplichtingen aangegaan die zij niet is nagekomen. De gemeente is dus schadeplichtig, Daar is geen enkele discussie over. De gemeente is veroordeeld. Ook de advocaat Mr, Guensberg en de 13 financiële instellingen zijn allen veroordeeld.

De gemeente is een overheids instelling die zich in het zakelijke verkeer met haar burgers correct moet gedragen. De gemeente moet te goeder trouw handelen. De gemeente bevindt zich jegens de burgers in een macht-positie die zij niet mag misbruiken.

Ik verwijs u naar mijn brieven en rapporten en ga daar nu niet verder op de details in.

De rechtspraak is in de 25 jaren sinds mei 1992 volledig in de fout gegaan. Er is buiten de rechtsgang tussen de rechters en de advocaten overleg geweest en er zijn daarbij afspraken gemaakt. De rechtsgang is gemanipuleerd. Hierdoor zijn mijn schade staat vorderingen volledig en volstrekt ten onrechte allen afgewezen. De rechters hebben bewust te kwader trouw geoordeeld.

In 2011 heb ik daarom besloten om mijn rechten opnieuw aan de rechters ter beoordeling voor te leggen. Dat wordt door de Orde van Advocaten geblokkeerd. De Orde is hiermee in overtreding met de advocatenwet.

Opnieuw wordt er buiten de rechtsgang tussen de Advocaten en de betrokken rechtsinstanties overlegd. Opnieuw wordt de rechtsgang dus gemanipuleerd.

De minister van Veiligheid en Justitie.
De heer S.Blok.
Postbus 20301
2500 EA 's-Gravenhage

De minister van Binnenlandse Zaken.
De heer R. Plasterk
Postbus 20011
2500 EA 's-Gravenhage.

Betreft : Diefstal en oplichting door de bestuurders van de gemeente Amsterdam van mijn in 1988 in opdracht van de gemeenteraad vervaardigde plannen voor de bouw van het Stadion ARENA in Amsterdam,

Geachte heren minister,

Haarlem 8 April 2017

In aanvulling op mijn brieven d.d. 6 april 2017 deel ik u het volgende nog mede. In mei 2011 heb ik na de laatste afwijzing van mijn vorderingen uit hoofde van de schadestaat processen tegen de gemeente Amsterdam en 13 financiële instellingen mij tot de regering en het parlement gewend. Ik wenste mij niet bij de gang van zaken neer te leggen.

Toen heb ik ook besloten om opnieuw naar de rechter te stappen. Ik voelde mij door de Rechtsstaat opgelicht. De daders gingen vrijuit. Ik was volledig geruïneerd en zelfs in de gevangenis beland.

Ik was de eigenaar van de plannen die volledig volgens mijn ontwerp door de gemeente Amsterdam waren gerealiseerd. De gemeente had in 25 jaren haar rechten op deze plannen op geen enkele wijze aangetoond. De gemeente Amsterdam was zich bovendien terdege bewust dat zij schade plichtig was. De opdracht was door de gemeenteraad goedgekeurd. De plannen waren op een uiterst brutale wijze gewoon afgepakt. Er was zelfs geen overleg over geweest. Ook de gemaakte kosten waren niet vergoed. Het ging wel om een plan van honderden miljoenen. Dat kun je dus niet maken. De gemeente was wel degelijk verplichtingen aangegaan.

Toen is er op het hoogste regering niveau overleg gevoerd. Als de gemeente alsnog veroordeeld zou worden zou dat niet alleen desastreuze financiële gevolgen hebben. De gemeente had meer dan € 2.000.000.000.- aan de plannen verdiend. Met de wettelijke rente die ten gevolge van de eerdere veroordeling verschuldigd was zou de te betalen vordering boven de € 5.000.000.000.- uitstijgen. De gemeente kon deze schade niet zelfstandig meer opbrengen.

Ook realiseerde men zich dat dit tot grote politieke gevolgen zou leiden. Er was bovendien ook nog eens met de opbrengsten gefraudeerd. De verkregen winsten waren verdwenen. Dat was een extra probleem. De Amsterdamse burger was jarenlang misleid.

De toenmalige burgemeester Mr, E.E, van der laan, de voorzitter van het college van Procureurs-Generaal, Mr. Harm Brouwer en de toenmalige algemeen deken van de Orde van Advocaten zijn met elkaar in overleg gegaan. Ook de Orde van Advocaten was al meer dan 10 jaren sinds 1999 volledig in de fout gegaan. Foute advocaten waren in bescherming genomen. Deze hadden zelfs de rechters omgekocht.

Toen is het besluit genomen om de blokkade in te stellen waardoor ik mijn zaak niet aan de rechters zou kunnen voorleggen. Zo zou de zaak zo lang mogelijk gerekt worden. Ik was inmiddels 80 jaar oud. Als ik zou overlijden zou het probleem zijn opgelost. Dan kon met mijn weduwe de zaak voor een zacht prijsje worden afgekocht.

Vervolgens is er met de regering overlegd. Dat heeft geresulteerd in de brief van 15 juni 2011 van de vaste commissie van V & J. De regering was volgens dit schrijven volledig op de hoogte.

De deken mevrouw Mr. M.M.Brink.
De advocaat Mr, P.P.J.van der Meij.
De Advocaat Mr. K. Beishuizen
De Advocaat Mr. E Hennis

Betreft : indiening dagvaarding aan de gemeente Amsterdam voor vergoeding € 2.200.000.000.-.

Mevrouw, mijne heren.

Haarlem 8 april 2017

Hierbij mijn brieven aan de ministers Blok en Plasterk.

De advocaten van der Meij, Beishuizen en Hennis zijn mijn advocaten die dus mijn belangen met uitsluiting van alle andere partijen moeten behartigen, Mevrouw Brink moet er op toezien dat dit ook daadwerkelijk gebeurd.

In mijn brieven heb ik de zaken nog eens op een rijtje gezet.

De gemeente Amsterdam heeft de plannen in 1989 gestolen en moet de schade van € 2.200.000.000.- gewoon betalen.

Mr. Guensberg is in 1998 veroordeeld en moet de schade tengevolge van zijn valse aanklachten dus betalen,

De 13 financiële Instellingen zijn in 2006 veroordeeld. Zij moeten de schade ten gevolge van de ondergang van mijn bedrijven betalen.

Guensberg, ten Doesschate en Wiarda hebben de rechters omgekocht. Alle vonnissen waarbij de genoemde partijen zijn vrijgesproken voor het betalen van de schade worden dus in de prullenmand gooid.

De vertraging rente loopt vanaf 1992, respectievelijk 1998 en 2006. De totale vordering loopt steeds verder op. Over een paar jaar is dat € 10.000.000.000.-. De rente word elk jaar bij de hoofdsom opgeteld. Er komt nu tenminste € 1.000.000.- per dag bij.

Alle partijen zijn nu gezamenlijk verantwoordelijk voor de totale schade. (6-166 wetboek van strafrecht) de groepsaansprakelijkheid.

Alle bewijzen zijn geleverd. De feiten kunnen niet langer worden bestreden. De feiten zijn ook niet ontkend. Ook over de hoogte van de vordering op de gemeente Amsterdam kan niet meer geprocedeerd worden.

Ik verlang kort en goed dat de dagvaarding dus de volgende week word ingediend. Door wie dat gebeurd is mij om het even,

Wel deel ik mede dat indien aan dit verzoek niet wordt voldaan jullie allemaal voor de schade worden aangesproken. Ik zal daar geen onderscheid in maken. Dan gaan jullie onherroepelijk allemaal van de rol af.

Ik vraag mij werkelijk af waarom jullie zo moeilijk doen, jullie hebben hier geen enkel persoonlijk belang in. De Orde van Advocaten is uitgespeeld. De huidige bestuurders zal hun macht worden afgenomen. Hier gaat de bezem door deze organisatie. Hier is te veel te lang fout gegaan.

Een aantal gaat zelfs de gevangenis in wegens corruptie en omkoping van rechters.

Jullie zijn nu gewaarschuwd. Ik heb schoon genoeg van alle vieze spelletjes. Doe nu maar gewoon dan doen jullie al gek genoeg.

28 maart 2017, Den Haag

Geachte informateur,

Onze wereld is een chemische wereld. De stoel waar u op zit, het scherm van uw telefoon en onze bankbiljetten, om maar wat te noemen, bestaan alle uit chemische verbindingen.

Transitie

De chemische industrie ontwerpt en produceert stoffen en materialen die iedereen dagelijks gebruikt. Fossiele grondstoffen en fossiele energie zoals olie en gas vormen doorgaans nog de basis. Alternatieven voor fossiele grondstoffen zijn in aantocht. Denk aan chemische recycling en aan biomassa zoals hout, gft-afval en suikerbieten. Daarnaast werkt de sector aan het beter recyclebaar maken van de producten. Deze nieuwe processen zijn momenteel echter te duur of staan nog in de kinderschoenen.

Verduurzamen

De chemische industrie is energie-intensief en zal ook in de toekomst veel energie nodig blijven hebben. Dat neemt niet weg dat onze bedrijfstak samen met de overheid daadkrachtig kan en wil bijdragen aan de transitie naar een duurzame CO₂-arme samenleving, noodzakelijk voor een schone en welvarende toekomst van ons land.

De chemische industrie is in feite onmisbaar om CO₂-reductie en daarmee de verduurzaming aan te jagen, met behoud van onze hoge levensstandaard. De chemie heeft als producent van materialen voor vele industriële sectoren immers een enorm bereik in de Nederlandse economie. De eigen energievraag van de sector kan worden verduurzaamd met windparken, biogas of biostoom. Als grootverbruiker van energie en producent van materialen uit energie kan de chemie fungeren als stabilisator/buffer in het elektriciteitsnet. Chemiebedrijven kunnen restwarmte leveren aan het warmtenet.

De overheid laat deze kansen tot op heden onbenut omdat de focus van het Nederlandse klimaatbeleid te eenzijdig ligt op duurzame energieopwekking zoals de bouw van windmolenparken en het benutten van biomassa voor energiecentrales. De sector verzoekt u daarom in het regeerakkoord waar het gaat over klimaatbeleid, CO₂-reductie als primair sturingsinstrument op te nemen.

Samenwerking met overheid

Sturen op CO2 maakt de weg vrij voor een verduurzamingslag vanuit de chemische industrie. Zo zou het op grotere schaal ontwikkelen en inzetten van chemische recycling en het benutten van duurzame biomassa als grondstof voor duurzame (en dus CO2-arme) materialen een enorme impuls geven aan de verduurzaming.

Dergelijke bijdragen aan het klimaatbeleid vragen van de chemie grote financiële, technologische en organisatorische inspanningen. De bedrijfstak is zeer bereid die bijdragen te leveren, maar is daartoe uitsluitend in staat als de overheid optreedt als mede-investeerder én een actieve regie voert in de totstandkoming van bijvoorbeeld een warmtemarkt en de aanleg van de relevante infrastructuur.

De overheid is eveneens een onmisbare partner bij het ontwikkelen van producten op basis van hernieuwbare grondstoffen zoals biomassa en hergebruik van chemische stoffen. Zonder risico afdekking door de overheid via een nationale investeringsbank, komen de honderden miljoenen euro's niet beschikbaar voor grootschalige demoprojecten, pilotplants en nieuwe fabrieken die noodzakelijk zijn om nieuwe duurzame productietechnieken op te schalen, in de markt te zetten én om banen in Nederland te creëren.

Door co-creatie van bedrijfsleven, kenniscentra en overheid - met voortzetting van het Topsectorenbeleid - kan Nederland zich ontwikkelen tot een proeftuin en voorloper in duurzaamheid met relevante producten en diensten voor de wereldmarkt. Duurzaamheid kan dé drijver worden van een nieuw en succesvol Nederlands industrie- en handelsbeleid.

Kortom:

- **Stuur het klimaatbeleid op CO2-reductie**
- **Richt de nationale investeringsbank primair op verduurzaming**
- **Zet het Topsectorenbeleid voort**

In de bijlage treft u een uitgebreider overzicht aan van onze wensen en ideeën voor toekomstig beleid. Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met ons hoofd communicatie & public affairs Roderik Potjer 06-34 94 42 29

Met vriendelijke groet,

Marc Williams
Voorzitter VNCI

Colette Alma
Directeur VNCI

Onze suggesties voor het Regeerakkoord

Vereniging van de Nederlandse Chemische Industrie

Klimaatbeleid

Voor de Nederlandse regering is de doelstelling uit het VN Klimaatakkoord leidend: de opwarming van de aarde beperken tot ruim onder de 2 graden Celsius, met een duidelijk zicht op 1,5 graden Celsius. Om de gevolgen van klimaatverandering zo klein mogelijk te houden, moet het klimaatbeleid van Nederland zich richten op:

- Vermindering van de uitstoot van broeikasgassen opdat het klimaat niet zo snel en sterk verandert (mitigatie). De regering stuurt het klimaatbeleid op een CO₂-arme samenleving. Organisatorische en financiële samenwerking met bedrijfsleven, onderwijs en maatschappelijke organisaties is daarbij een vereiste.
- De regering draagt bij aan innovatie gericht op CO₂-reductie. Onder meer door de overlap tussen bestaande regelingen te verminderen, door een meer continue ondersteuning van de totale innovatieketen en een hogere inzet op demonstratieprojecten.

Circulaire economie

De regering heeft de ambitie om met bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden effectiever, slimmer én winstgeverder om te gaan met grondstoffen en reststromen. Dit stimuleert de vorming van een circulaire economie wat goed is voor het klimaat en inkomsten en banen oplevert. Het beleid om de circulaire economie aan te jagen richt zich op:

- De regering ondersteunt het benutten van hernieuwbare grondstoffen voor materialen tenminste evenveel als biomassa voor duurzame energie.
- De regering heroriënteert zich op de inzet van middelen zodat vernieuwende technologieën met een groot potentieel op lange termijn, meer ondersteuning krijgen.
- Grondstoffen in bestaande ketens worden hoogwaardiger benut. De regering creëert daarom mogelijkheden om reststoffen die de fabriek verlaten elders als grondstof in te zetten.
- Circulaire economie ondersteunt de verduurzaming en het benutten van economische kansen. Er is een duidelijke samenhang tussen circulaire economie en klimaatbeleid.

Onze suggesties voor het Regeerakkoord

Vereniging van de Nederlandse Chemische Industrie

Innovatie

Ondernemers creëren banen en economische groei. Ze ontwikkelen nieuwe producten die helpen om maatschappelijke problemen op te lossen. De regering ondersteunt innovatieve en snelgroeiende bedrijven en stelt innovatie systematisch centraal bij de vorming van nieuw beleid. Voor het stimuleren van innovatie zet de regering in de komende regeerperiode in op:

- 1 miljard euro aan extra investeringen in innovatie gericht op *toegepast onderzoek en de onderzoeksfases in proeffabrieken*.
- Een nationale investeringsbank ter vermindering van de risico's van investeringen in demonstratiefabrieken van nieuwe technologieën en eerste commerciële toepassingen gericht op het gebruik van alternatieve grondstoffen, het verhogen van de energie efficiency van productieprocessen en het creëren van een infrastructuur voor hergebruik van restwarmte, CO2 en mogelijk andere duurzame energiedragers
- Voortzetting van het topsectorenbeleid en verhoging van de TKI-toeslag, bijvoorbeeld door 'in-kind' bijdragen van bedrijven voor 100% mee te tellen.

Vestigingsklimaat

Voor het versterken van onze economie is een goed vestigingsklimaat voor bedrijven en medewerkers cruciaal. De regering zet daarom blijvend in op het verbeteren van het Nederlandse vestigingsklimaat, ook voor buitenlandse bedrijven en investeerders. Het vestigingsklimaat is ook van belang voor het Nederlandse bedrijfsleven om concurrerend te zijn op de mondiale markten. Het kabinet zet daarom in op:

- Voorzetting van het programma vermindering regeldruk.
- Continuering van de samenwerking industrie/overheid in energie en klimaat (MEE-convenant).
- Verbetering van het Europese handelssysteem in CO2-rechten (ETS) zodanig dat goed presterende bedrijven geen kostennadeel hebben ten opzichte van concurrenten buiten Europa.
- De Nederlandse regering is voorstander van de totstandkoming van verantwoorde handelsakkoorden met waarborgen voor milieu, privacy, consumentenbescherming en rechtszekerheid.
- De regering stelt risicogericht beleid op dat toezicht en handhaving op BRZO-bedrijven in één hand legt bij overheid en decentrale overheden.
- De regering investeert onverminderd in technisch- en bèta-onderwijs opdat Nederland in de wereldtop blijft met concurrentiekracht, innovatie en wetenschappelijk onderzoek.

VNCI
De heer Marc Williams
Postbus 443
2260 AK LEIDSCHENDAM

Kenmerk: 201700021

Den Haag, 30 maart 2017

Geachte heer Williams,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken.

Ik vertrouw erop dat u zult begrijpen dat het voor mij niet mogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

Dr. E. Schippers

Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken

aan Mevr. drs. E.I Schippers (informatuur)
p/a Tweede Kamer
2500 EA DEN HAAG

contactpersoon W.N. Mannens
doorkiesnummer 070 - 370 4300
datum 27 maart 2017
ons kenmerk ACVZ/ALG/2017/003
uw kenmerk
bijlage(n) 'Vluchtelingen: van opvang naar volwaardige participatie'
onderwerp Signalering van voorzitters adviescolleges

Geachte mevrouw Schippers,

Vanuit het overleg van de voorzitters van de adviescolleges van de Regering is het initiatief genomen om de aandacht te vragen voor de wenselijkheid en het belang van een zo vroeg en zo intensief mogelijke deelname van vluchtelingen aan de Nederlandse samenleving.

De argumenten voor dit pleidooi zijn uitgewerkt in bijgaande signalering die de voorzitters van bij deze materie nauw betrokken adviescolleges, rekening houdend met recente adviezen van diverse adviescolleges, u hierbij aanbieden.

Met vriendelijke groet,

Koos Richelle
Voorzitter

Postadres
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

bezoekadres
Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag

www.acvz.org

Twitter: @ACVZ_advies

Vluchtelingen: van opvang naar volwaardige participatie

Incidenten bepalen maar al te vaak het beeld als het om asielmigratie gaat. Het is opvallend dat in Nederland de fundamentele vragen van overheidsbeleid te weinig in een langetermijnperspectief worden geplaatst. Daarom vragen de voorzitters van de meest betrokken adviesorganen in deze notitie aandacht voor inzichten waarmee zo'n visie ontwikkeld en uitgedragen kan worden.

Naast de migratie voor werk, scholing, gezin¹ en het vrije EU verkeer², kennen we asielmigratie³ en vluchtelingen. Dit stuk beperkt zich tot de asielzoekers die met recht als vluchteling kan worden aangemerkt. Hun komst, in grotere aantallen dan voorheen, heeft in het recente verleden de gemoederen in Europa hevig verhit. Ook al zijn de gemoederen enigszins tot bedaren gekomen, het lijkt er niet op dat er een wijd verbreid vertrouwen bestaat dat de komst van vluchtelingen goed geordend verloopt. Het is dit ontbreken van vertrouwen dat een open discussie over een constructieve bejegening van de hier reeds aanwezige vluchtelingen in de weg staat.

Enkele adviesraden hebben in het recente verleden aangedrongen op maatregelen die dit vertrouwen kunnen vergroten. De Adviesraad Internationale Vraagstukken heeft vorig jaar in zijn advies over *Schengen/Dublin*⁴ een aantal ingrijpende veranderingen voorgesteld ten aanzien van een betere ordening van de behandeling van asielverzoeken en het tegengaan van misbruik van de asielprocedure. Ook de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken heeft in haar advies over de *Strategische Landenbenadering Migratie*⁵ een benadering voorgesteld om landen van herkomst beter te laten meewerken aan de gedwongen terugkeer van hun eigen burgers.

Hoe belangrijk en wenselijk een gecontroleerde aanpak ook is, dat is niet het enige dat er moet gebeuren. De realiteit is namelijk dat het vluchtelingenvraagstuk van alle tijden is en toekomstige ontwikkelingen, zoals interne spanningen in veel landen en de effecten van klimaatverandering, zullen dit vraagstuk nog dringender maken.

Hoewel er sinds kort enige verbetering valt te zien (eerder onderricht voor kansrijke asielzoekers bijv. ⁶) ontbreekt het nog aan systematische begeleiding en ondersteuning, waardoor velen langer dan nodig in de wachtkamer van de non-activiteit verblijven. We zien dat veel vluchtelingen, ook na jarenlang verblijf, mede daardoor - maar ook om redenen als onvoldoende toerusting (taalproblematiek, gebrekkige netwerken), ontbreken van diploma's en motivatie, en arbeidsmarktdiscriminatie⁷ - de aansluiting met de Nederlandse samenleving nog niet (volledig) hebben weten te vinden.⁸ Aan die langdurige

¹ In 2015 waren dit 55.215 personen.

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=82027NED&LA=NL>;
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/11/08/rapportage-vreemdelingenketen-periode-januari-juni-2016>

² Op jaarbasis gemiddeld 35.000 personen <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2015/51/in-zeven-jaar-anderhalf-maal-zoveel-eu-migranten-in-nederland>.

³ In 2015 deden 58.900 personen een asielaanvraag in Nederland en in 2016 31.600.

<https://ind.nl/nieuws/Paginas/Totale-asielinstroom-2016-31-600.aspx>

⁴ <http://aiv-advies.nl/8gz>

⁵ <https://acvz.org/pubs/strategische-landenbenadering-migratie/>

⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/11/17/kamerbrief-taal-aan-asielzoekers>

⁷ Zie o.a. SCP: "Discriminatiemonitor niet-westerse migranten op de arbeidsmarkt" (2010) en SCP: "op afkomst afgewezen. Onderzoek naar discriminatie op de arbeidsmarkt" (2015).

⁸ Asielzoekers met een verblijfsvergunning kunnen een beroep doen op de bijstand, Zomer 2016 ontvingen 463.000 personen tot de AOW-leeftijd een bijstandsuitkering. Een stijging van 21.000 t.o.v. 2015 die vooral te verklaren is door de komst van Syrische asielzoekers. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/35/aantal-bijstandsgerechtigden-opnieuw-toegenomen>. Zie

non-participatie zijn hoge maatschappelijke kosten⁹ verbonden omdat het niet alleen een groot beslag legt op de sociale zekerheid maar ook een gebrek aan samenhang in de maatschappij creëert. De Sociaal Economische Raad heeft hierover recent een signalering uitgebracht, getiteld *Nieuwe wegen naar een meer succesvolle arbeidsmarktintegratie van vluchtelingen*¹⁰. Ook de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid heeft hierop gewezen in zijn Policy Brief *'Geen tijd verliezen: van opvang naar integratie van asielmigranten'*.¹¹

Het is heel wel mogelijk om dit tijt te keren door bewust van meet af aan volwaardige deelname van vluchtelingen (niet alleen statushouders, maar ook degenen wier procedure als kansrijk wordt gezien) aan de samenleving na te streven. Dat is niet alleen in het belang van de vluchteling, maar evenzeer in het belang van ons land. Daarin past het dat Nederland definieert aan welke vaardigheden en kundigheden het op korte en langere termijn behoefte heeft en dat degenen die daarin kunnen voorzien snel en met voldoende ondersteuning naar het daarop gerichte werk worden geleid. Daarin past ook om de vluchtelingen zo spoedig mogelijk in contact te brengen met de Nederlandse taal, de Nederlandse samenleving in het algemeen, werk en de daarvoor benodigde opleiding. Kort gezegd, de volwaardige deelname aan het maatschappelijk verkeer (taalverwerving, onderwijs, arbeid, huisvesting) moet zo effectief mogelijk worden bevorderd. Dat vergt in ieder geval een versnelling in het participatiebeleid, en mogelijk ook enige financiële facilitering. De kosten daarvan moeten worden afgezet tegen de reeds goed in kaart gebrachte kosten van voortzetting van het huidige, veelal in non-participatie resulterende beleid.

Het faciliteren van dit proces, ook door middel van financiële prikkels, zal door de Rijksoverheid moeten geschieden. Maar iedere regeling zal zo moeten zijn opgezet dat meer ruimte wordt geboden aan en meer gebruik wordt gemaakt van innovatieve krachten bij de lokale overheden en maatschappelijke organisaties.¹² Een dergelijke verandering biedt ook de gelegenheid om gevoelens van onbehagen om te zetten in positieve actie. Op lokaal niveau en bij sociale partners wordt namelijk veel pragmatisch oplossend vermogen tentoongespreid. Dit lokale pragmatisme en de vele initiatieven worden echter nog te weinig gefaciliteerd door het Rijk, vallen soms ten prooi aan overregulering of worden belemmerd uit angst voor aanzuigende werking. Deze benaderingswijze zet de bestuurlijke verhoudingen onder druk en vormt een beletsel voor maatschappelijke participatie. Dat daarbij de verantwoordelijkheidsverdeling tussen rijk, provincies,

<https://www.wrr.nl/publicaties/persberichten/2015/12/16/geen-tijd-te-verliezen-van-opvang-naar-integratie-van-asielmigranten>

⁹ In 2015 heeft de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid in zijn Policy Brief *'Geen tijd verliezen: van opvang naar integratie van asielmigranten'* opgemerkt dat overheden zo min mogelijk kostbare tijd verliezen door gelijktijdig te werken aan huisvesting, taalverwerving, opleiding en werk bij de integratie van asielmigranten met een status. Ook doet de WRR aanbevelingen om te voorkomen dat een grote groep statushouders langdurig afhankelijk wordt van de bijstand. Eveneens in 2015 heeft de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken in haar signalering *'Migratie en Arbeid'* bepleit om het arbeidspotentieel van statushouders in een vroeg stadium te onderzoeken en daardoor beter te benutten. In het ACVZ advies *'Verloren tijd'* uit 2013 is onderzocht hoe de mogelijkheden voor vreemdelingen in de opvang om activiteiten te ondernemen zich verhouden tot de doelstellingen van het opvangbeleid. Conclusie was dat er nauwelijks mogelijkheden bestaan om activiteiten in de opvang te ondernemen, waardoor negatieve gevolgen ontstaan voor de gezondheid van vreemdelingen én voor de effectiviteit van het beleid.

¹⁰ <http://www.ser.nl/nl/publicaties/adviezen/2010-2019/2016/arbeidsmarktintegratie-vluchtelingen.aspx>

¹¹ <https://www.wrr.nl/publicaties/persberichten/2015/12/16/geen-tijd-te-verliezen-van-opvang-naar-integratie-van-asielmigranten>

¹² De inburgeringstaak van gemeenten is begin 2013 geschrapt waardoor veel opgedane kennis over integratie verloren is gegaan. Zie ook de recente evaluatie van de Wet inburgering 2013 door de Rekenkamer waaruit blijkt dat de resultaten van het inburgeringsbeleid van het kabinet achterblijven bij de verwachtingen.

<http://rekenkamer.nl/Publicaties/Onderzoeksrapporten/Introducties/2017/01/Inburgering>

gemeenten en het maatschappelijk initiatief nog eens goed tegen het licht zou moeten worden gehouden, spreekt voor zich.

Bij het uitwerken van een nieuwe aanpak op deelterreinen zoals onderwijs en huisvesting moet vermeden worden dat faciliteiten worden gecreëerd die uitsluitend voor vluchtelingen openstaan. Zo moeten bijvoorbeeld taalvaardigheidscursussen evenzeer beschikbaar zijn ter bestrijding van het functioneel analfabetisme in algemene zin. Op het terrein van de huisvesting loopt al een aantal experimenten waarbij op innovatieve wijze nieuwe vormen worden gecreëerd die benut worden door een bredere doelgroep. Individuen en gezinnen met vergelijkbare huisvestingsbehoeften, maar afkomstig uit verschillende bevolkingsgroepen (vluchtelingen, studenten, mensen op zoek naar tijdelijke woningen, arbeidsmigranten, etc.), kunnen dan gebruik maken van gelijksoortige voorzieningen.¹³

We concluderen dat er veel te winnen is bij het verbreden van de beleidsvorming over asielmigratie tot buiten de politieke arena. Samen optrekken leidt tot gedeelde verantwoordelijkheid en vertrouwen, en is daarmee van beslissende invloed op het draagvlak in de samenleving.

Adriana van Doijeweert,

(Voorzitter van het College voor de Rechten van de Mens)

Mariëtte Hamer,

(Voorzitter van de Sociaal Economische Raad)

André Knottnerus,

(Voorzitter van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid)

Koos Richelle,

(Voorzitter van de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken)

Jacques Wallage,

(Voorzitter van de Raad voor het Openbaar Bestuur)

Maart 2017

¹³ Zie hierover het Initiatief zoals dat door het COA en de Rijksbouwmeester in 2016 is genomen. http://www.ahomeawayfromhome.nl/oplossingen/hotel_nice_to_meet_you/. Tevens heeft het College voor de Rechten van de Mens over de kwaliteit van de opvang geadviseerd in haar rapport 'Mensenrechten in (tijdelijke) opvanglocaties voor asielzoekers en vluchtelingen' 2015. <https://www.mensenrechten.nl/publicaties/detail/36221>

Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken
De heer Koos Richelle
Turfmarkt 147
2511 DP DEN HAAG

Kenmerk: 201700023

Den Haag, 30 maart 2017

Geachte heer Richelle,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken.

Ik vertrouw erop dat u zult begrijpen dat het voor mij niet mogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

Drs. E. Schippers

 Netwerk Politieke Innovatie

<https://npi.pleio.nl>
netwerkpi@gmail.com

Aan de Informatieur,

Drs. E. Schippers

Postbus 20018

2500 EA Den Haag

27-03-2017, Elst

Betreft: onderzoekprogramma onvoorwaardelijk basisinkomen

Geachte Mevrouw Schippers,

Het Netwerk voor Politieke Innovatie (NPI) poogt al geruime tijd het debat rond het basisinkomen te verbeteren. Het NPI is een netwerk van circa 100 personen, dat poogt mee te denken over het beleid en vooral streeft naar eenvoud in beleid en effectieve regelgeving.

Deze brief bepleit een onderzoekprogramma over het basisinkomen dat meer kennis over mogelijkheden en (gedrags)effecten ervan oplevert en zo zal leiden tot een politiek debat dat minder vooringenomen en ideologisch is en daarmee uiteindelijk ook tot betere besluitvorming.

De reden waarom het NPI juist in deze formatieperiode aandacht vraagt voor deze materie is tweeledig: onze analyse en beoordeling van de verkiezingsuitslag en onze ervaringen bij pogingen tot dusver om te komen tot die betere kennis over het basisinkomen.

In deze brief geeft het NPI een overzicht van motieven waarom onderzoek naar (varianten van) een basisinkomen nog steeds zinvol is, waarom het standpunt van de oude coalitie tegen het basisinkomen onvoldoende is onderbouwd en waarom het oordeel van de Tweede Kamer tegen verder onderzoek op een dwaling berust. Tevens komt op meerdere plekken ter sprake hoe de agenda wordt bepaald en hoe de open discussie tussen ministeries en omgeving wordt gehinderd.

Oude coalitie

De oude coalitie van VVD en PvdA heeft een fors zetelverlies geleden, ondanks het uitzitten van de volle kabinetsperiode. De uitslag kan op zoveel manieren worden geduid als er politieke partijen zijn.

Maar het verlies wijst volgens ons niet echt op grote tevredenheid bij de kiezers over de resultaten of hervormingen. Dat stemt tot nadenken.

De coalitie heeft met oude bestuurlijke werkwijzen gepoogd iets te bereiken, maar de resultaten zijn bescheiden. Dit oordeel is wat afwijkend van het gangbare 'frame' van een succesrijke coalitie. Volgens ons is de fragmentatie van het politieke midden door zwak beleid ontstaan, (beheersing vluchtelingenstroom, eurocrisis, traag economisch herstel, zwak sociaal beleid) met nog steeds een riskante politieke uitdaging aan de nationalistische en EU-sceptische rechterkant.

Wij constateren dat er behoefte is aan visie en executieve kracht, waarmee de grotere politieke vragen beter kunnen worden aangepakt. Wij vermoeden een sterke behoefte aan een moderner arbeidsmarkt en ontslagrecht, maar met de keerzijde van meer zekerheden voor de werkenden. Illustratief is de problematiek rond de (fiscale) behandeling van ZZP-ers. Mede hierom zei de MP: "Velen hebben nog niets gemerkt van het economisch herstel." Een sterke behoefte is ook die aan een moreel verdedigbare inkomensverdeling, die sinds de crisis vrijwel overal in de westerse wereld zich ongunstig ontwikkelde.

De vraag is of volledige werkgelegenheid nog een haalbaar beleidsdoel vormt: mogelijk zal de ontwikkeling van de technologie voor uitstoot van arbeid zorgen, waardoor nieuwe verdelingsvragen over arbeid en inkomen ontstaan. De eisen aan werkenden en hun opleiding worden steeds hoger.

Bij deze beelden past de hernieuwde discussie over het basisinkomen.

Het openbare debat

Het begrip basisinkomen is bij Thomas More en Thomas Paine al te vinden. Ook in de jaren tachtig werd hierover discussie gevoerd, leidend tot een advies van de WRR in 1985 aan de regering. De opleving van dit debat na de crisis van 2008, ook binnen de EU, is betekenisvol.

In onze politieke partijen is debat geweest binnen Groen Links, De Dierenpartij en de Vrijzinnige Partij. Ook binnen de PvdA en D66 is over het thema discussie gevoerd. Het programma van D66 vraagt zelfs expliciet om nader onderzoek en discussie binnen het kabinet. Daarmee hebben twee beoogde coalitiepartners mogelijk al weinig moeite met de voorstellen in deze brief.

Alleen de Vrijzinnige Partij heeft het basisinkomen een centrale plek gegeven in het programma en dat laten doorrekenen door het CPB. Het CPB geeft zelf aan dat de uitspraken op dit vlak "met meer dan de gebruikelijke onzekerheden zijn omringd."

De uniforme benadering van het CPB geeft door zijn uitgangspunten ook beperkingen, want de vergelijking van partijprogramma's moet eerlijk en evenwichtig zijn. Zo is de limiet van 10% bezuinigen op de overheid te billijken, al heeft zo'n uitgangspunt verstrekkende gevolgen voor een oordeel over het onvoorwaardelijk basisinkomen, dat juist door zijn eenvoud aantrekkelijke besparingen in overheidsuitgaven kan opleveren.

De conclusie van het CPB in de doorrekening der programma's is dat de structurele werkgelegenheid door het basisinkomen zal dalen en dat de houdbaarheid van de overheidsfinanciën er door zal

afnemen. Het is de fundering voor de conclusie van de Minister van SZW en het parlement dat dit een onbegaanbaar pad is, dat verder niet hoeft te worden bekeken. Die fundering kan het besluit volgens het NPI niet dragen.

Dit bracht ons er toe een kleine studieconferentie te organiseren over dit thema, op 10 maart j.l. in Den Haag. Kernvraag: weten we wat nodig is om politieke beslissingen over het onvoorwaardelijk basisinkomen te kunnen nemen?

Het CPB weigerde deel te nemen, ook bij een strikt onderzoekstechnische discussie, omdat het standpunt in de gepubliceerde doorrekeningen was vastgelegd; het CPB wilde/mocht niet mee doen aan 'politieke' discussies. Het NPI vroeg ook een aantal departementen om inhoudelijke reacties op ons onderzoekprogramma: maar dat leverde slechts een patroniserende brief op van beleidsvoorlichters, die nauwgezet het standpunt van de Minister in het parlement weergaf. Inhoudelijk houden de departementen zich op de vlakte; dat maakt inhoudelijke voortgang lastig.

Het CPB standpunt en kanttekeningen

Een methodologische of onderzoekstechnische discussie is voor deze fase in de coalitievorming niet nodig. Wel heeft het NPI de behoefte het standpunt van het CPB en de besluitvorming van de Minister SZW en het parlement van enkele kanttekeningen te voorzien. Snijdt het oordeel over het basinkomen hout?

Het CPB is bij de doorrekening van de programma's uitgegaan van:

1. De eisen uit de CPB-startnotitie van 2016;
2. Effecten moeten (wetenschappelijk) bewezen zijn;
3. Het eigen economische model is leidend voor de vergelijking van de programma's.

Deze randvoorwaarden hebben grote betekenis voor de uitkomsten. De bezuiniging op het overheidsapparaat is gemaximeerd tot 10%. Dat is te billijken, als het gaat om vergelijkbaar maken van programma's van partijen. De uitkomsten zijn dan echter moeilijk te generaliseren tot een economisch oordeel over het basisinkomen, want een groot argument voor het basisinkomen is nu juist de eenvoud, die kan ontstaan in de uitvoering van de sociale zekerheidswetgeving.

De verlaging van de werkgelegenheid in uren, die het CPB als gevolg ziet van een basisinkomen, lijkt een artefact van het model. Daarin is een armoedeval opgenomen, die de arbeidsparticipatie zal remmen. Maar bij een basisinkomen zal dat effect niet optreden of anders zijn.

Bij een basisinkomen zonder voorwaarden gaat niemand meer werken, vrezende tegenstanders. Of een daling van 4.9% in de werkgelegenheid in uren zal optreden, bij invoering van het basisinkomen volgens de Vrijzinnige Partij, kan moeilijk met zekerheid worden volgehouden. Het omgekeerde effect, zie de beperkte empirische gegevens over experimenten, zoals b.v. in Canada, is aannemelijker.

Dubbelzinnig is ook de behandeling van de arbeidsmarkteffecten in het CPB model: hoe werkt het model met de gedachte dat elke aanbieder van arbeid uiteindelijk een vrager vindt? Hoe zullen afname van arbeidsaanbod en toename van arbeidsaanbod zich voordoen en waarom? Welke

invloed zal dat hebben op geregistreerde en niet geregistreerde werkloosheid? Wat gebeurt er met de loonvorming van minder gewilde banen en welke effecten roept dat op? Hoe moet de macro-economische doorwerking worden ingeschat?

Deze en dergelijke vragen worden door het CPB opgeroepen. Een basisinkomen heeft nooit in volle omvang gefunctioneerd, dus een modelmatige doorrekening is sterk afhankelijk van nevenveronderstellingen, die gecombineerd worden toegepast, om positieve effecten in beeld kunnen brengen. Hoe dat precies is gedaan is niet voldoende verhelderd. Zo geloven voorstanders in een ontspannen samenleving, met uiteindelijk lagere zorgkosten: een aannemelijk positief effect dat strandt op de tweede voorwaarde van het CPB.

Een model wordt geconstrueerd, met een gelijkenis (isomorfie) met de werkelijkheid, die wordt weergegeven. Door de modelsimulatie en in het licht van randvoorwaarden voor de vergelijkbaarheid, is het lastig positieve effecten zuiver te wegen. Het CPB geeft zeer correct aan dat de onzekerheden groter zijn dan gebruikelijk, maar die zinsnede beklijft niet.

Het beeld dat het CPB heeft ontwikkeld met de doorrekening van het basisinkomen is belangrijk, niet als voltooiing van het onderzoek, maar juist als inspirator voor vervolgonderzoek. De onzekere conclusies zijn helaas niet zo gebruikt: een motie waarin verder onderzoek werd bepleit, werd door het parlement na zeer korte overweging afgewezen. Het kabinet had ook geen behoefte aan een dergelijke uitspraak.

Het pleidooi van het NPI

Het probleem voor deze formatie is de breuk met het incrementalisme. Hoe slagen we er in om in coalitieland een grote stap te zetten bij het oplossen van problemen, zonder een ideologisch-politieke revolutie? Sommige analyses van de verkiezingen zien een expressie van vervreemding tussen het midden en de politieke klasse. Misschien zou een gefundeerde besluitvorming over het basisinkomen en pragmatische oplossingen op het vlak van arbeidsmarkt en sociale zekerheid, het politieke midden beter binden aan ons systeem.

Het NPI is voorstander van **Eenvoud in Beleid**, dus een grote beleidsvernieuwing lijkt daarmee in tegenspraak. Daarom is het begrip basisinkomen ook niet door ons gedefinieerd. Een veelheid van operationele uitwerkingen is mogelijk, gedeeltelijke invoering, fiscale hervorming, mogelijkheden om terug te keren wanneer de uitwerking tegen valt of verkeerd uitpakt.

Het basisinkomen moet in onze ogen dienen voor een eenvoudige bestaansgarantie van iedereen, zonder voorwaarden, het moet strekken tot emancipatie van vrouwen, gelijkheid van werkgever en werknemer op de arbeidsmarkt en groter contractvrijheid, een ontspannen samenleving.

Ons voorgestelde onderzoekprogramma is een schetsontwerp, maar toont de richting van denken. Wij zouden willen zien dat de komende coalitie zich verbindt aan een dergelijk programma dat de komende kabinetsperiode kan worden uitgevoerd. De regie van het programma zou bij de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) kunnen worden gelegd.

De kennis die het oplevert zou nog door gerichte experimenten kunnen worden aangevuld, mits daarvoor heldere kennisvragen worden geformuleerd. Als bij de formatie een verbinding wordt gelegd met een visieontwikkeling als hier bepleit, kan ook nagedacht worden over de vormgeving van het openbaar debat, b.v. in het derde jaar.

Resumerend

- *Het NPI is sterk voor eenvoud in beleid en regelgeving.*
- *Het grote probleem van de komende jaren is de modernisering van de arbeidsmarkt en alle vraagstukken rond sociale zekerheid, werkgelegenheid, verdeling van banen en inkomen, toeleiding tot de arbeidsmarkt, scholing en bijscholing, die hiermee samenhangen.*
- *Die vraagstukken worden geregeld in een complex geheel van wetten en regelingen, beleidsinitiatieven, uitvoeringsinstellingen en politieke debatten over tegenprestatie, schuldsanering, armoede, etc.*
- *Politieke partijen hebben zich soms programmatisch uitgesproken voor een basisinkomen, anderen pleiten voor onderzoek en experimenten. Bij enkele partijen bestaan ook ideologische bezwaren.*
- *Het NPI verwacht dat onderzoek meer kennis oplevert, die kan leiden tot een constructieve visie op problemen van de arbeidsmarkt en sociale zekerheid. In Frankrijk b.v. speelt deze discussie, o.a. met een markante rol van de econoom Piketty.*

Het NPI meent dat het vermeerderen van kennis zal leiden tot betere discussie en onbevangen besluitvorming op dit gebied. Daarom stellen wij u voor ons onderzoekprogramma in de discussie over coalitievorming te betrekken, dat programma desgewenst te verfijnen en een kostenraming daarvan op te nemen in de financiële paragrafen van een nieuw regeerakkoord.

Hoogachtend,

Namens het NPI,

P. van Hoesel

T. van Doormaal

Bijlage: Voorstel voor onderzoekprogramma

Voorstel voor een onderzoekprogramma in hoofdlijnen m.b.t. de invoering van een basisinkomen

NPI-groep basisinkomen, Peter van Hoesel, versie 18 januari 2017

1. Doelstelling van het onderzoek

De discussie over een mogelijke invoering van een basisinkomen is over het algemeen oppervlakkig, weinig bevredigend en bovendien verwarrend. Er worden door voor- en tegenstanders stellingen betrokken die onvoldoende worden onderbouwd en er wordt maar zelden serieus ingegaan op elkaars standpunten.

Een behoorlijk uitgevoerd onderzoek naar de maatschappelijke voordelen, kosten en nadelige effecten van een basisinkomen kan het debat over een basisinkomen op een hoger niveau brengen en daarmee laten zien wat de haalbaarheid is van de invoering van een basisinkomen. Met de resultaten van het onderzoek kunnen politieke partijen, overheidsinstanties, maatschappelijke organisaties en uiteraard ook burgers hun denken over het basisinkomen aanscherpen en mogelijk doen besluiten om er serieus op in te gaan. Alle politieke partijen zien diverse mankementen in het bestaande sociaaleconomische beleid. De vraag in hoeverre die mankementen via een basisinkomen kunnen worden bestreden moet elke partij aanspreken, maar dat kan alleen als er op een zinnige manier over kan worden gedebatteerd.

Daar komt bij dat het een nogal complex onderwerp is, want een basisinkomen is niet louter een andere manier om uitkeringen te verstrekken, het raakt de samenleving op vele essentiële punten. Bovendien vergt het een omvangrijke aanpassing van het gehele systeem van wet- en regelgeving en uiteindelijk ook van het gehele maatschappelijke krachtenveld. Pas als je daar een goed inzicht in krijgt wordt het mogelijk om na te gaan hoe het basisinkomen past in de onderliggende kernwaarden van de diverse partijprogramma's en van de gehele samenleving..

Het is niet de bedoeling dat dit voorstel leidt tot een tijdelijk stopzetten van allerlei lopende discussies en projecten m.b.t. het basisinkomen, maar wel dat het t.z.t. leidt tot een beter fundament voor zulke discussies en projecten.

2. Vorm van het onderzoek

Het zou moeten gaan om een brede maatschappelijke kosten/baten analyse. Daarmee wordt onder meer bedoeld dat het geen louter economische analyse moet zijn, maar ook geen analyse die makkelijk over de economische gevolgen heen stapt.

Een ander belangrijk punt is dat een dergelijke analyse de burger als uitgangspunt neemt en niet het beleidssysteem. Het gaat uiteindelijk om de meerwaarde voor de burger en niet om het in stand houden van het bestaande beleidssysteem, dat voor een succesvolle invoering van het basisinkomen immers fors zal moeten worden aangepast.

Een onderzoek over een dergelijk complex onderwerp kan het beste worden verdeeld over een serie projecten in plaats van dat alle aspecten van de probleemstelling in één groot onderzoek worden meegenomen. We spreken dan over een onderzoekprogramma.

Voor de uitvoering van dit programma staan diverse onderzoeksinstituten ter beschikking (planbureaus, universiteiten, beleidsonderzoekbureaus, wetenschappelijke bureaus van politieke partijen) die zouden kunnen werken onder regie van een centrale instantie (bv. de WRR of de SER). Voor de begeleiding zou de overheid een stuurgroep kunnen samenstellen die als opdrachtgever functioneert, bestaande uit vertegenwoordigers vanuit de samenleving, de overheid en de wetenschap.

Het onderzoekprogramma richt zich uitdrukkelijk niet op het politieke en maatschappelijke proces dat nodig zou zijn om tot invoering van een basisinkomen over te gaan. Weliswaar is dit een minstens zo belangrijke vraagstelling, maar die komt eigenlijk pas goed tot zijn recht zodra de resultaten van het voorliggende onderzoekprogramma beschikbaar zijn. Anders gezegd, zonder een grondig technocratisch onderzoek naar het basisinkomen is de kans op een dergelijk proces uitermate klein.

3. Probleemstelling

De hoofdprobleemstelling van het onderzoekprogramma luidt: wat zijn de maatschappelijke voordelen, kosten, en nadelige effecten van invoering van een basisinkomen?

Elke hoofdvraag die hieronder wordt gesteld kan worden beschouwd als de probleemstelling van een van de projecten van het programma. Elk van deze hoofdvragen is voorts uitgewerkt tot een (beperkt) aantal deelvragen.

3.1. Project 'Bestaande kennis'

Welke kennis is voorhanden op het gebied van het basisinkomen?

- Welke vormen van basisinkomen worden onderscheiden?
- Welke mogelijke voor- en nadelen komen naar voren uit de wetenschappelijke literatuur?
- Welk empirisch onderzoek is voorhanden en wat zijn daarvan de resultaten?
- Over welke aspecten van het basisinkomen bestaat de nodige overeenstemming en over welke aspecten komen uiteenlopende opvattingen naar voren?

3.2. Project 'Veronderstellingen'

Welke veronderstellingen zijn er m.b.t. het basisinkomen en hoe kunnen die worden onderbouwd?

- Welke veronderstellingen leven er bij voor- en tegenstanders m.b.t. toekomstige maatschappelijke ontwikkelingen (bv. banenverlies wegens automatisering) die van belang kunnen zijn voor het al dan niet invoeren van een basisinkomen?
- Wat zijn de veronderstellingen van voorstanders en van tegenstanders m.b.t. de positieve en negatieve maatschappelijke effecten van een basisinkomen?

- Welke kennis (wetenschappelijk en uit de praktijk) biedt steun aan deze veronderstellingen en welke kennis gaat er juist tegenin?
- Welke verklaringen kunnen worden gegeven voor verschillende standpunten van voor- en tegenstanders?
- Welk nader onderzoek kan helpen om die verschillen te overbruggen?

3.3. Project 'Maatschappelijke doelen'

Welke maatschappelijke doelen kunnen worden bereikt met het basisinkomen?

- Wat kan het basisinkomen betekenen voor de arbeidsmarkt en de economie?
- Wat kan het basisinkomen betekenen voor de bestaanszekerheid?
- Wat kan het basisinkomen betekenen voor het welzijn?
- Wat kan het basisinkomen betekenen voor regeldrukvermindering?
- Wat kan het basisinkomen betekenen voor het milieu?
- Wat kan het basisinkomen betekenen voor het functioneren van de democratie?
- Wat mogelijk nog meer?

3.4. Project 'Aanpalend beleid'

Welk aanpalend beleid is noodzakelijk of wenselijk om invoering van het basisinkomen te faciliteren?

- Wat zijn mogelijke verbindingen met het belastingstelsel en met het pensioensysteem?
- Wat zijn mogelijke verbindingen met inhoudelijke domeinen zoals onderwijs, zorg, voeding en huisvesting?
- Wat zijn mogelijke verbindingen met facetten zoals veiligheid, duurzaamheid, emancipatie, immigratie?
- Wat zijn mogelijke verbindingen met het economische beleid en het arbeidsmarktbeleid?
- Welke aanpassingen van de bestaande wet- en regelgeving is noodzakelijk dan wel wenselijk om het basisinkomen goed te kunnen laten functioneren?
- Welke afstemming met de Europese regelgeving is nodig?

3.5. Project 'Financiering'

Welke financiële bronnen kunnen mogelijk worden aangesproken om het basisinkomen mogelijk te maken en hoe stabiel zijn deze bronnen?

- Welke kosten brengt een basisinkomen met zich mee?
- In welke mate kan het basisinkomen worden verrekend met het inkomen uit arbeid en vermogen?
- Wat zijn de mogelijke besparingen op de huidige sociale zekerheid alsmede de diverse vormen van inkomenssubsidie?
- Wat zijn de mogelijke besparingen wegens regeldrukvermindering, ont-bureaucratisering en van het afschaffen van obsoleet beleid?
- Wat zijn de mogelijke besparingen op aanpalende terreinen (zie 3.4)?

- Wat zijn de mogelijke opbrengsten voor de economie als geheel ofwel wat zijn de inverdieneffecten?
- Hoe kan worden voorkomen dat een hoge inflatie het basisinkomen zal uithollen?
- Wat zouden vormen van maatschappelijke dienstplicht kunnen opleveren?

3.6. *Project 'Rekenmodel'*

Welk rekenmodel kan worden ontwikkeld waarmee de belangrijkste gevolgen van het basisinkomen kunnen worden doorgerekend?

- Hoe kan het rekenmodel zo worden ingericht dat alle belangrijke afhankelijke en onafhankelijke variabelen er een plaats in kunnen krijgen?
- Hoe kan het rekenmodel zo worden ingericht dat het ook uit de voeten kan met maatschappelijke baten die moeilijk in geld uit te drukken zijn?
- Hoe kan het rekenmodel zo worden ingericht, dat er kan worden gerekend met uiteenlopende veronderstellingen?
- Hoe kan het rekenmodel zo worden ingericht, dat er uiteenlopende scenario's kunnen worden doorgerekend?

3.7. *Project 'Scenario's'*

Wat zijn de uitkomsten van diverse scenario's uitgaande van uiteenlopende opvattingen over het basisinkomen en over andere relevante beleidsdomeinen?

- Welke scenario's zijn relevant voor politieke partijen en maatschappelijke organisaties en welke varianten zouden zij in elk geval doorgerekend willen zien?
- Welke scenario's leveren veelbelovende uitkomsten en welke scenario's doen dat niet?
- Welke scenario's lijken in politiek en maatschappelijk opzicht haalbaar?
- Hoe kan worden teruggekomen op eenmaal ingevoerde veranderingen, wanneer deze onverhoopt slecht uitpakken?

3.8. *Project 'Uitvoering'*

Op welke wijze en door welke instantie(s) kan het verstrekken van een basisinkomen het beste worden uitgevoerd?

- Welke uitvoeringsorganisaties zijn denkbaar en welke voor- en nadelen brengen zij met zich mee?
- Is het wenselijk om meerdere organisaties hierbij in te schakelen en hoe wordt dan geborgd dat het basisinkomen door deze organisaties op gelijke wijze wordt behandeld?
- Op welke manier (bv. pilots, simulaties) kan de uitvoerbaarheid het beste worden getest?
- Welke mogelijke knelpunten dienen tevoren te worden opgelost?
- Welke mogelijkheden zijn er om het basisinkomen gefaseerd in te voeren?
- Welke mogelijkheden zijn er om het basisinkomen regionaal in te voeren?
- Welke experimenten zijn denkbaar om de gevolgen van invoering van een basisinkomen nader aan de tand te voelen?
- Op welke manier kan er via ex durante evaluaties desgewenst tijdig worden bijgestuurd?

4. Operationalisering

4.1. Project 'Bestaande kennis'

Dit project bestaat in belangrijke mate uit literatuurstudie, waarbij het van belang is om een selectie te maken van serieus te nemen literatuur (wetenschappelijke publicaties, goed onderbouwde opvattingen van allerlei experts, beleidsnota's in landen/regio's waar men een stapje verder is, e.d.).

Belangrijke aspecten die dienen te worden bestudeerd zijn:

- onderscheid tussen diverse mogelijke vormen van een basisinkomen, zoals het onvoorwaardelijke basisinkomen, negatieve inkomstenbelasting, basisinkomen voor bepaalde doelgroepen, uitkeringen verstrekken in de vorm van een basisinkomen
- afbakeningen en criteria, bijvoorbeeld bij het onvoorwaardelijke basisinkomen moet toch worden gekeken naar zaken als: individueel of per huishouden, vanaf welke leeftijdsgrens, zijn er overgangsregels nodig voor bijvoorbeeld immigranten, de hoogte van het basisinkomen etc.
- gevolgen van de invoering van het basisinkomen voor de samenleving als geheel en voor de economie in het bijzonder, voor diverse beleidsterreinen, voor de nationale rekening e.d.
- mate van onderbouwing van de veronderstelde voor- en nadelen: vanuit de theorie, vanuit de empirie, vanuit het maatschappelijk draagvlak, consistentie van de argumentatie, verklaringen voor uiteenlopende standpunten.

Enkele bekende auteurs op dit gebied zijn: Philippe van Parijs, Guy Standing, Yannick Vanderborght, Karl Widerquist, Jurgen de Wispelaere. Het gaat hierbij om wetenschappers die mogen worden beschouwd als voorstanders, dus het is zaak om ook te zoeken naar auteurs die als tegenstanders kunnen worden beschouwd. Bekende tegenstanders onder wetenschappers hebben hierover, voor zover bekend, geen wetenschappelijke publicaties uitgebracht.

Tenslotte kan worden gedacht aan het bij elkaar roepen van een aantal gezaghebbende experts (voor- en tegenstanders) om tot een oordeel te komen over de validiteit en de bruikbaarheid van de bestaande kennis op dit gebied.

4.2. Project 'Veronderstellingen'

Deels kunnen de diverse veronderstellingen van voor- en tegenstanders uit het voorgaande project naar voren komen, maar aangezien veel veronderstellingen impliciet blijven kan hier niet mee worden volstaan.

Een serie diepte-interviews met voor- en tegenstanders kan een goede vorm zijn om achter alle relevante veronderstellingen te komen. Op basis daarvan zou een Delphi-onderzoek kunnen worden uitgevoerd om na te gaan in welke mate er consensus te vinden is en in welke mate er hardnekkige verschillen in opvatting bestaan.

Vervolgens kan een nadere toetsing aan de hand van wetenschappelijke literatuur verdere aanwijzingen geven over de houdbaarheid van de diverse veronderstellingen dan wel over

de condities waaronder de veronderstellingen wel of niet houdbaar blijken. Ook kan worden gedacht aan een nadere toetsing onder groepen burgers.

Om een idee te geven over het soort veronderstellingen waaraan kan worden gedacht volgen hier enkele voorbeelden:

- als mensen niet bang meer zijn om hun uitkering te verliezen, zullen ze zich actiever gaan gedragen op de arbeidsmarkt
- na invoering van een basisinkomen zullen veel mensen zich niet meer beschikbaar stellen op de arbeidsmarkt
- een basisinkomen kan alleen worden gefinancierd via forse belastingverhogingen, waarmee de economie grote schade wordt toegebracht
- een basisinkomen bevordert het welzijn van mensen, met gunstige gevolgen op het gebied van: gezondheid, criminaliteit, productiviteit, balans tussen werk en privé, milieu e.d.
- invoering van een basisinkomen leidt tot ongewenste inflatie, waarmee het basisinkomen wordt uitgehold
- de steeds verdergaande automatisering/robotisering leidt tot een zodanig banenverlies dat er andere mogelijkheden moeten worden geboden om burgers voldoende koopkracht te kunnen bieden

Wellicht kan dit project worden afgesloten met een conferentie die gericht is op het trekken van een aantal conclusies op basis van het voorgaande.

4.3. Project 'Maatschappelijke doelen'

Dit project zou kunnen worden uitgevoerd in de vorm van een zg. kwalitatieve simulatie (waarbij dus geen modelberekeningen worden gebruikt).

Dat zou kunnen worden gedaan door op elk van de in de vraagstelling genoemde maatschappelijke gebieden een aantal simulatiesessies te organiseren. Per gebied worden hiertoe deskundigen vanuit beleid, praktijk en wetenschap uitgenodigd. Door meerdere sessies per gebied te organiseren kan worden nagegaan in welke mate dit tot eensluidende resultaten leidt.

Verder zou kunnen worden gedacht aan een aantal sessies met burgers om na te gaan welke 'common sense' hierover bestaat onder de bevolking.

Het spreekt vanzelf dat de verkregen kennis uit voorgaande projecten kan worden benut voor het protocol van de simulatiesessies.

4.4. Project 'Aanpalend beleid'

Een positieve werking van het basisinkomen kan worden verbeterd via een goede afstemming met aanpalende beleidsterreinen.

Per aanpalend gebied dient te worden nagegaan welke beleidsaanpassingen daartoe wenselijk zouden zijn.

Eigenlijk is dit project min of meer een verlengstuk van het voorgaande project, maar nu wordt er vanuit het perspectief van het beleid op de diverse aanpalende gebieden bekeken welke aanpassingen noodzakelijk of wenselijk zouden zijn voor een optimale uitwerking op de samenleving.

Ook hiertoe kan de methode van kwalitatieve simulatie uitkomst bieden (de kwantitatieve simulatie komt in de hiernavolgende projecten aan bod).

4.5. Project 'Financiering'

Om te beginnen dient er te worden berekend wat de kosten zouden zijn van diverse varianten van het basisinkomen.

Vervolgens gaat het om een zoektocht naar stabiele bronnen voor de dekking van deze kosten. Het gaat hierbij om het maken van een zo uitgebreid mogelijke groslijst aan mogelijke financiële bronnen waarmee de kosten kunnen worden gedekt, met inbegrip van (een variatie aan) schattingen van de mogelijke opbrengsten per bron, het laatste mede op basis van voorgaande projecten.

Dit komt neer op een rekenexercitie per financiële bron, waarbij gelet wordt op de onderlinge afhankelijkheden tussen de bronnen. Hiervoor is een grondige kennis van de nationale rekening nodig.

De hieruit resulterende range van uitkomsten geeft ongeveer de grenzen aan waarbinnen de kosten van het basisinkomen kunnen worden gedekt. Het spreekt vanzelf dat zowel optimistische als pessimistische ramingen hierin een plaats moeten kunnen krijgen.

Een groep van financiële deskundigen geeft tenslotte een beoordeling van de waarde van de uitkomsten, inclusief voorbehouden en nader te vervullen voorwaarden om bepaalde uitkomsten te kunnen bereiken.

4.6. Project 'Rekenmodel'

Hierbij gaat het om de ontwikkeling van een rekenmodel (dan wel meerdere modellen) waarin alle kernvariabelen m.b.t. de invoering van het basisinkomen zijn opgenomen, zodanig dat daarmee allerlei scenario's kunnen worden doorgerekend (zie volgend project). De ontwikkeling van dergelijke modellen is werk voor econometristen (zoals op het CPB). Het is echter aan te bevelen ook andere gammawetenschappelijke disciplines hierbij te betrekken om ervoor te zorgen dat diverse lastig te kwantificeren aspecten zo adequaat mogelijk worden meegenomen en dat er voldoende ruimte komt in het model om allerlei uiteenlopende veronderstellingen door te rekenen (in de bestaande CPB-modellen zit een aantal vaste veronderstellingen die serieuze beperkingen opleggen aan de uitkomsten).

Een belangrijk onderdeel van het model zou moeten zijn om naast een macrobeeld ook een vertaling te hebben naar het microniveau. Daarbij kan het beste worden gewerkt met een aantal 'modelburgers', d.w.z. dat er voor allerlei groepen in de samenleving een gemiddelde uitkomst kan worden berekend (plus een aanduiding van de spreiding binnen elke groep). Het spreekt vanzelf dat het model diverse malen moet worden getoetst en verbeterd alvorens het in het volgende project wordt toegepast.

4.7. Project 'Scenario's'

Met behulp van het in voorgaand project ontwikkelde model worden vervolgens alle door politieke partijen en maatschappelijke organisaties (en desgewenst ook diverse

deskundigen) ingediende voorstellen doorgerekend, met als uitkomst een groot aantal scenario's. Het ligt voor de hand om deze berekeningen door dezelfde onderzoekers te laten uitvoeren als degenen die het model hebben ontwikkeld.

Door de verschillende uitkomsten met elkaar te vergelijken kan worden nagegaan welke overeenkomsten er zijn die als basis kunnen dienen voor verdere stappen en welke verschillen in elk geval nadere aandacht verdienen om die verdere stappen ook zinvol te kunnen zetten.

Een belangrijk aspect hierbij is de mogelijke onherroepelijkheid van ingezette veranderingen. Juist omdat het basisinkomen een nogal ingrijpende verandering is, is het van groot belang na te gaan hoe ongewenste effecten kunnen worden teruggedraaid dan wel hoe het basisinkomen zelf kan worden teruggedraaid als zou blijken dat het totaal verkeerd uitpakt.

Tenslotte zou kunnen worden overwogen om een en ander te laten uitmonden in enkele conferenties waarop voor zover mogelijk conclusies worden getrokken.

4.8. Project 'Uitvoering'

Het kan veel uitmaken hoe en door wie de uitvoering wordt geregeld. Afhankelijk van de uitkomsten van voorgaand project kan worden bekeken bij welke instanties dit het beste kan worden belegd.

Een simulatiestudie (zowel kwalitatief als kwantitatief) kan hiervoor de nodige hulp bieden. Een of meer pilots bij de in aanmerking komende instanties kunnen vervolgens laten zien hoe het daadwerkelijk zou kunnen verlopen en welke knelpunten zich kunnen voordoen. Voorts kan worden nagegaan hoe veldexperimenten kunnen bijdragen aan een goede invoering, en vervolgens hoe er kan worden bijgestuurd tijdens het implementatieproces. In dit project kan tevens aan de orde komen of een gefaseerde invoering gewenst is en hoe dat het beste vorm kan worden gegeven, uiteraard mede op basis van de uitkomsten van de voorgaande projecten.

Tenslotte dient dit project aanwijzingen te geven voor de monitoring van de uitvoering, zodat er continu mogelijkheden zijn voor ex durante evaluaties waarmee het beleid kan worden geoptimaliseerd dan wel waar nodig worden teruggedraaid.

5. Planning en begroting

Rekening moet worden gehouden met een totale looptijd van enkele jaren en een budget van ettelijke miljoenen euro's. Het zou mooi zijn als in het volgende regeerakkoord wordt opgenomen dat dit programma in de kabinetsperiode 2017-2021 wordt uitgevoerd, liefst zodanig dat er ook al een of meer parlementaire debatten aan kunnen worden gewijd.

~ - ~ - ~

Netwerk Politieke Innovatie
De heer P. van Hoesel
Prinses Irenestraat 14
6661 EA ELST

Kenmerk: 201700025

Den Haag, 30 maart 2017

Geachte heer Van Hoesel,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken.

Ik vertrouw erop dat u zult begrijpen dat het voor mij niet mogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

Drs. E. Schippers

201700026

Aan
Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. de (in)formateur
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

[vul hier de eigen woonplaats in], 22 maart 2017

Betreft: aanbeveling voor een minister van Voedsel en Landschap

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij pleit ik voor een minister van Voedsel en Landschap.

Waarom een minister van Voedsel en Landschap?

Voedsel, gezondheid, landschap, leefbaarheid en economie raakt ons allemaal. Boeren en tuinders dragen daar dagelijks aan bij.

Nederlandse boeren en tuinders zorgen met veel passie voor smaakvol, kwalitatief hoogwaardig, betaalbaar en veilig voedsel. Als vanzelfsprekend liggen de supermarkten dagelijks vol met onze producten. Daarnaast is een ander belangrijk onderdeel van mijn onderneming het landschapsbeheer. Dit geldt niet alleen voor mij, maar ook voor mijn duizenden collega's.

Realiseert u zich dat tien procent van de beroepsbevolking bij een agrarisch (gelieerd) bedrijf werkt? Dat zo'n veertig procent van alle duurzaam opgewekte energie, zoals wind- en zonne-energie, in Nederland (gedeeltelijk) afkomstig is van een boerenerf of kas? De agrarische sector is wereldwijd koploper in innovaties zoals precisielandbouw.

Waarom moet de minister mee aan de slag?

Wat mij betreft begint de minister met het uitdragen van het vakmanschap, de kennis en de liefde voor onze producten die ik en mijn vele collega's hebben. In binnen- én buitenland. Met trots zou hij of zij in binnen- en buitenland ook onze kracht als kennispartner onder de aandacht kunnen brengen. Verder zou een minister zich maximaal kunnen inspannen voor een betere positie van boeren en tuinderstegenover de grote inkooporganisaties. Betrokkenheid tonen bij de sector spreekt voor zich.

Ik hoop dat ik u met deze aanbevelingsbrief heb kunnen overtuigen van het belang van een minister voor Voedsel en Landschap. In mijn beleving kan deze minister alleen succesvol zijn als hij of zij kan leunen op agrarische ervaring en boerenverstand.

Ik kom graag mijn wens voor een minister van Voedsel en Landschap toelichten in Den Haag.

Met vriendelijke groet,

[vul hier naam, sector en woonplaats in]

[REDACTED]

Kenmerk: 201700027

Den Haag, 30 maart 2017

Geachte heer [REDACTED],

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken.

Ik vertrouw erop dat u zult begrijpen dat het voor mij niet mogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

Drs. E.J. Schippers

Koninklijke Notariële
Beroepsorganisatie

201700028

Aan de informateur, drs. E.I. Schippers
p/a Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

datum	: 27 maart 2017	contact	: Drs. Tessa Maas
uw brief van	:	e-mail	: t.maas@knb.nl
uw kenmerk	:	telefoon	: +31 70 330 71 22
ons kenmerk	:		
betreft	: Input regeerakkoord		

Geachte mevrouw Schippers,

De Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) brengt graag een aantal relevante punten onder uw aandacht, die u mogelijkwijs kunt opnemen in het regeerakkoord.

Ondernemerschap

Vereenvoudiging overdracht bij familiebedrijven

In verband met de continuïteit van bedrijven bestaan er diverse fiscale faciliteiten voor bedrijfsoverdrachten. Hoewel de laatste jaren al stappen zijn gezet, bestaat in de praktijk behoefte aan vereenvoudiging en gelijkstelling van de gestelde voorwaarden van de verschillende regelingen. Bijvoorbeeld bij de schenking van aandelen in een vennootschap met een onderneming. Anders dan voor de bedrijfsopvolgingsfaciliteit in de schenkbelasting wordt voor de doorschuiffaciliteit in de inkomstenbelasting de voorwaarde gesteld dat de begiftigde op dat moment ten minste 36 maanden werknemer van de vennootschap is geweest. Een ander voorbeeld gaat over de situatie waarin een bedrijfspand wordt verhuurd aan de eigen BV. Anders dan voor de bedrijfsopvolgingsfaciliteit in de schenkbelasting geldt bij een volledige bedrijfsoverdracht geen vrijstelling voor de overdrachtsbelasting en kan evenmin gebruik worden gemaakt van de doorschuiffaciliteit in de inkomstenbelasting. Deze verschillen zijn volgens ons niet nodig en leiden in de praktijk tot veel onduidelijkheid bij ondernemers.

Voorstel: Vereenvoudig en uniformeer de verschillende regelingen voor bedrijfsoverdracht.

Fiscaal transparante BV

Ondernemend Nederland zou baat hebben bij een fiscaal transparante BV; de ondernemer kan ervoor kiezen dat hij onderworpen blijft aan de inkomstenbelasting en de ondernemersfaciliteiten in de inkomstenbelasting behoudt. De betreffende BV is dan niet onderworpen aan vennootschapsbelasting. Er wordt dus als het ware fiscaal door de BV "heen gekeken". In de VS is dit fenomeen bekend onder de noemer "check the box". Omdat de fiscaal transparante BV wel rechtspersoonlijkheid heeft kan de BV eigenaar zijn van het ondernemingsvermogen (bijvoorbeeld registergoederen). Dit maakt ook de fiscale toe- en uitreding uit de onderneming makkelijker. Er hoeft dan geen verdeling van de boedel van de onderneming plaats te vinden (i.e. afzonderlijke leveringen van alle activa en passiva van de onderneming). Volstaan kan worden met de overdracht van aandelen in de BV.

Voorstel: Maak de fiscaal transparante BV wettelijk mogelijk in Nederland.

Mocht u meer informatie nodig hebben over een van deze punten, dan horen we dat graag.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'J.H. Oomen', is written over a horizontal line.

Mr. J.H. Oomen
Voorzitter KNB

Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie
Mr. J.H. Oomen
Spui 184
2511 BW DEN HAAG

Kenmerk: 201700029

Den Haag, 30 maart 2017

Geachte heer Oomen,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken.

Ik vertrouw erop dat u zult begrijpen dat het voor mij niet mogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'E.I. Schippers', written over a circular stamp or seal.

Drs. E.I. Schippers

28 maart 2017

Kabinetsformatie & 'Renaissance van het Platteland'

Aan: Kabinetsinformatuur mevr. E.I. Schippers en onderhandelaars van betrokken politieke partijen

Als 'Platform voor verbinding tussen Stad en Platteland' richten wij ons als brede beweging op 'steun en inspiratie voor de regio' en vragen wij u in de nieuwe regeerperiode in te zetten op:

- Herwaardering van de landbouw en de voedselketen, met inzet op maatschappelijke vraagstukken, o.a. via een op te zetten Ministerie van Voedsel (ons 'dagelijks brood' en primaire behoefte);
- Ruimte voor ontwikkelingen op het platteland, in samenhang met de stad;
- Ondersteuning van lokale en regionale initiatieven voor Stadslandgoederen en Groene Eco-dienstensystemen, met inzet op watermanagement, energie en leefbaarheid;
- Inzet op goede digitale en logistieke verbindingen;
- Versterking en samenwerking op het gebied van handhaving / decriminalisering.

Wij vragen u om Stad en Platteland in de gelegenheid te stellen met elkaar de uitdagingen op het gebied van water, voedsel, energie en leefbaarheid aan te gaan. Daartoe bieden wij u ons Magazine 'Renaissance van het Platteland' aan.

Nederland is een geweldig land om in te wonen, te werken en te leven, met mondiale belangen in agro, voeding en technologie. We hebben elkaar nodig om deze positie te behouden en te versterken. Wereldwijd en ook in Nederland trekt de bevolking naar de stad. Onze vier grootste steden zullen volgens het CBS in 2030 gemiddeld 15% meer inwoners tellen dan nu. De kleine, perifeer gelegen gemeenten zullen daarbij krimpen met als gevolg dat er in het buitengebied bijna 1 miljoen huizen gesloopt moeten worden. Wanneer daarbij de leegstand in winkels, scholen en nutsgebouwen wordt geteld, dan leidt dit tot een afschrijving van ruim 200 miljard euro, nog los van de waardedaling van omliggend onroerend goed. Tot nu toe missen we de nationale visie en passend antwoord. Met u en de lagere overheden willen wij de handen ineenslaan om betrokken partijen te prikkelen, inspireren en mobiliseren om met een integrale en duurzame verbinding tussen stad en platteland genoemde teloorgang te voorkomen.

Een vitaal platteland is essentieel voor de 'leefbare toekomst' van metropool Nederland. De contouren van de gewenste samenwerking omvatten thema's als gezond en veilig voedsel, woongenot & veiligheid, duurzame energieopwekking, recreatie en klimaatbeheersing. Wateroverlast in het afgelopen jaar kon bijvoorbeeld alleen goed worden opgevangen door de inzet van het platteland. Daarom is het noodzakelijk dat de investeringen in infrastructuur, onderwijs en technologie integraal worden bekeken vanuit het gezamenlijk perspectief van stad en platteland. Wij willen de agrarische sector verbinden met het oplossen van genoemde maatschappelijke vraagstukken. Agrarische ondernemers voelen zich betrokken en zijn bereid verantwoordelijkheid te dragen, ondersteund door een betrouwbare overheid die inzet op ondernemerschap, innovatie, kennisontwikkeling en proeftuinen.

Wij willen komen tot nieuwe verbindingen zoals Stadslandgoederen en Groene Eco-Dienstensystemen en daarbij snelheid en beweging brengen door regio's te inspireren (want daar moet het gebeuren!), overheden te vragen om ruimte c.q. te participeren en waar mogelijk samen een duwtje te geven. De geboden kansen vragen om andere keuzes. Investeer, zoals al vaker is aangegeven, in sterke datanetwerken en technische hoogstaand onderwijs en geavanceerde oplossingen. Zorg daarbij (als voorbeeld) dat je in de nabije toekomst in 20 minuten vanuit Groningen of Achterhoek op de Zuidas kunt zijn.

Met onze brede achtergrond in de sectoren landbouw & voedingsmiddelenketens, recreatie & horeca, particulier grondbezit, onderzoek & onderwijs, natuurbeheer en ruimtelijke innovatie willen wij graag met u samenwerken in de zoektocht naar nieuwe verhoudingen tussen stad en platteland.

DE INITIATIEFNEMERS

ERIK DROOGH

directeur Leisureland

JAN HAK

voorzitter BPO, Agrarisch Particulier Grondbezit

HANS HILLEBRAND

directeur Trek, Soeken & Innovatie Recreatie & Ruimte

HANS HUIJBERS

voorzitter D.L.O. Vereniging voor Ondernemers in de Zijkant Ruimte

DICK POWELS

voorzitter Vereniging van Bedrijven in de Landbouw

ROEL ROBERTSEN

voorzitter BPO, Federatie Particulier Grondbezit

GER SWINKELS

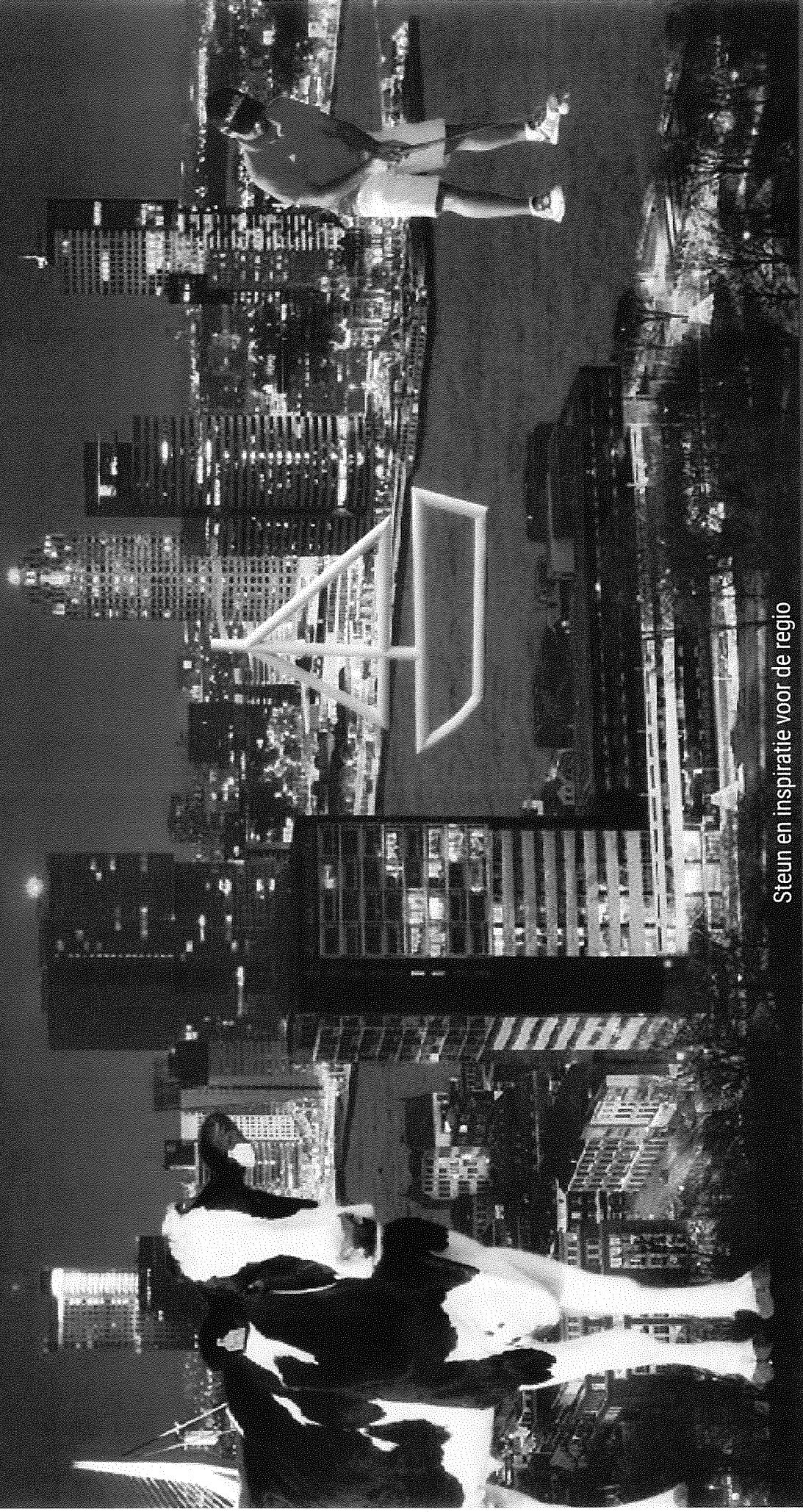
directeur imbov

www.renaissancevanhetplatteland.nl

Woordvoerder: Erik Droogh, tel. 026-3848800 of per mail info@renaissancevanhetplatteland.nl.

Renaissance van het Platteland

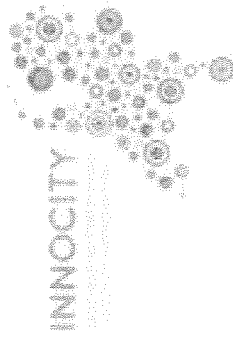
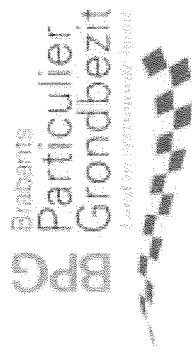
Platform voor nieuwe verbinding tussen stad en platteland

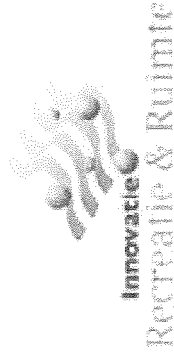
Steun en inspiratie voor de regio

www.renaissancevanhetplatteland.nl

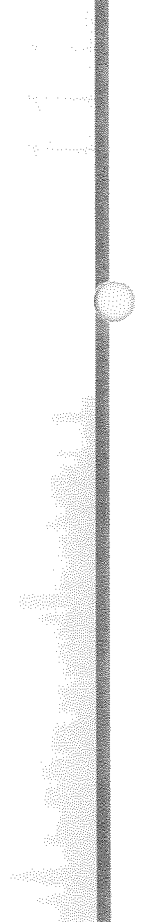
Founding fathers

Leisurelands
duurzaam recreëren

has
hogeschool

Voorwoord

Renaissance van het platteland: beweging in verandering

Je zou er bijna somber van worden, de vele berichten over krimpregio's en de leegloop van het platteland. En de cijfers liegen er niet om: in heel Europa en dus ook in Nederland trekt de bevolking naar de stad. De grootste groei wordt verwacht voor de vier grote steden, die in 2030 gemiddeld 15% meer inwoners dan in 2015 zullen tellen (bron: cbs). Vooral de kleinere, perifeer gelegen gemeenten zullen verder krimpen en sommige delen van het platteland zullen leeglopen. De overheid heeft hier op dit moment geen visie of een passend antwoord op. Daarom hebben wij de handen ineen geslagen om alle betrokken partijen te prikkelen, inspireren en mobiliseren.

Een beter alternatief

Gelukkig is het in Nederland nog lang niet zo ver dat er hele dorpen leeg staan en zoals dat laatst in Frankrijk gebeurde, voor één euro te koop staan. Dat is ook nergens voor nodig. We zien juist dat in Nederland op lokaal en regionaal niveau steeds meer mooie initiatieven ontstaan die het buitengebied nieuw leven en elan inblazen. De maatschappij verandert, de mensen gaan zelf steeds meer regelen en richten bijvoorbeeld lokaal en regionaal coöperaties op om in behoeften te voorzien, of het nu gaat om verantwoord geproduceerd voedsel, duurzame energie of snellere en betere verbindingen, zoals glasvezel.

Inspiratie bij toekomstgerichte, integrale plannen

Als initiatiefnemers van Renaissance van het Platteland zijn wij er van overtuigd dat al deze initiatieven elkaar kunnen versterken als sprake is van een integrale, regionale aanpak. Ieder gebied, iedere regio heeft haar unieke, specifieke kenmerken, kansen en uitdagingen. Het initiatief en de uitdaging voor het opstellen van toekomstgerichte, integrale plannen ligt bij de regio. Plannen waarmee alle betrokkenen, van bestuur tot en met de bewoners, aan de slag kunnen.

Platform Renaissance als inspiratiebron

Bij het vormgeven en invullen van deze toekomstgerichte, integrale plannen hoeft het wiel niet steeds opnieuw te worden uitgevonden. Wat in de ene regio goed en succesvol is kan wellicht ook van groot nut zijn in andere regio's. In dit magazine hebben we enkele spraakmakende ideeën en initiatieven, die wij tijdens onze eerste brainstormsessies zijn tegengekomen, meegenomen. Met de aantekening dat dit slechts het begin is.

Wat willen de initiatiefnemers?

Wij willen snelheid en beweging brengen door regio's te inspireren, overheden te prikkelen en waar mogelijk een duwtje in een bepaalde of andere denkrichting te geven. Met onze brede achtergrond in de sectoren landbouw, recreatie & horeca, particulier grondbezit, onderwijs, natuurbeheer en ruimtelijke innovatie

De initiatiefnemers:

Erik Droogh
Jan Hak

Hans Hillebrand

Hans Huijbers
Dick Pouwels
Roel Robbertsen

Ger Swinkels

Leisurelands
Brabants Particulier
Grondbezit

STIRR, Stichting Innovatie
Recreatie & Ruimte
ZLTO

HAS Den Bosch
Federatie Particulier
Grondbezit

Vrijtijdsconomie,
Innooity

kunnen wij horizontaal denken, buiten de gebaande paden. Graag inspireren wij u op de zoektocht naar een nieuwe verhouding tussen stad en platteland. In dit magazine maakt u kennis met initiatieven en ideeën die we ook met een aantal bijzondere projecten illustreren. Wilt u meer informatie of ideeën en suggesties uitwisselen? Kijk dan op www.renaissancevanhetplatteland.nl of mail naar info@renaissancevanhetplatteland.nl.

Namens de initiatiefnemers, Erik Droogh

Erik Droogh, directeur Leisurelands
"De traditionele weg is weg"

Inhoudsopgave

Van de initiatiefnemers

Grote maatschappelijke waarde landelijk gebied	7	"Bij wateroverlast moet je elkaar ruimte geven"	15
Hoe 'volhoudbaar' is Nederland?	8	"Boer zoekt Boer"	17
Groene toekomst dankzij groei instroom bij HAS Hogeschool	9	"Vooruit naar vroeger"	18
Met GEK's naar energieneutrale recreatiegebieden	11	Herenboeren: boodschappen doen op je eigen boerderij	19
Bedrijventerrein inspireert innovatie in recreatie	12	De Veluwe is het outdoor centrum van 'HollandCity'	21
Werken aan nieuwe Deltawerken	13	'Rewilding Europe'	22
		Recreëren op het water. Waar blijven al die boten?	23
		Zwolle: van gemeente naar grensoverschrijdende regio's	25
		De politiek en het platteland	26

Introductie

Renaissance van het platteland: samen inspelen op veranderingen en uitdagingen

Nederland is een geweldig land om in te wonen, te werken en te leven. En we hebben elkaar hard nodig om dat zo te houden. Er liggen, ook in internationaal verband gezien, grote uitdagingen. Zo zal naar verwachting in 2050 zo'n 70% van de wereldbevolking in de stad wonen. De centrale vraag is of ons natuurlijk kapitaal en het klimaat de bevolkingsgroei en de toenemende verstedelijking in de toekomst aankunnen.

Stad en platteland hebben elkaar nodig

Voor een antwoord op deze centrale vraag hebben de initiatiefnemers van Renaissance van het Platteland in het afgelopen jaar een aantal brainstormsessies in diverse regio's georganiseerd. Uit deze sessies met onder andere bestuurders, vertegenwoordigers van bedrijven, brancheorganisaties, opinion leaders en dwarsdenkers kwam naar voren dat de uitdagingen groot zijn. Van de kans op verfloeding van het platteland en recreatieve voorzieningen, toenemende criminaliteit tot en met zorg voor voldoende en verantwoorde voedselproductie en duurzame energievoorziening. De belangrijkste conclusie was dat er voor Nederland juist enorme kansen liggen. Daarvoor is het nodig om bedrijven en bewoners in steden en op het platteland beter met elkaar te verbinden. Want we hebben elkaar harder nodig dan ooit.

Wat hebben we elkaar te bieden?

Bewoners en bedrijven in de stad hebben het platteland nodig om ook in de toekomst te zorgen voor voldoende en verantwoord geproduceerd voedsel. Denk daarnaast ook aan het zuiveren en bufferen van water(overlast), het grootschalig leveren van duurzame energie en voldoende hoogwaardige recreatieve voorzieningen. Bewoners en bedrijven op het platteland hebben de hulp van de stad weer nodig. Zo is er onder andere een gebrek aan investeringen in goede, ook digitale, verbindingen en veiligheid.

Ambitie platform: meer beweging in verandering

Wat willen we bereiken? Het optimaal benutten van de krachten van het platteland om in de toekomst de steden te kunnen bieden wat nodig is. Door snel te schakelen en te innoveren, onderling samen te werken, nieuwe verdienmodellen te creëren en overbodige en achterhaalde regelgeving weg

te nemen. We zien dat er op lokaal en regionaal niveau de laatste jaren veel initiatieven en samenwerkingsverbanden zijn ontstaan die zorgen voor nieuw elan en ondernemerschap. Met het platform Renaissance van het Platteland willen we deze initiatieven versterken door te helpen bij de ontwikkeling en realisatie van toekomstplannen, een integrale aanpak op regionaal niveau. Daarnaast willen wij de vele lokale en regionale initiatieven op ons platform bundelen, zodat iedereen in Nederland er door wordt geïnspireerd en er zijn of haar voordeel mee kan doen.

Integrale aanpak, drie kernthema's

Tijdens de brainstormsessies in de verschillende regio's is ook gezocht naar de verdere verdieping van de uitdagingen. Zo zullen in ieder regionaal toekomstplan elementen uit de volgende drie kernthema's naar voren komen:

Bij deze drie thema's is 'verbinding' de rode draad: van snelle digitale verbinding (glasvezel) tot en met verbetering en modernisering van de infrastructuur (onder andere wegen, openbaar vervoer) in de breedste zin van het woord.

Bestuurlijk lef nodig

De vele initiatieven in het buitengebied ontstaan lokaal en regionaal. Daarbij zien wij regelmatig dat nieuwe plannen en ideeën vaak worden belemmerd door verouderde regelgeving. De initiatiefnemers van Renaissance van het Platteland zien graag dat de rol

van de overheid, of dat nu op landelijk of lokaal niveau is, verandert van remmer naar aanjager. Daarnaast zal, hoe je het ook wendt of keert, de overheid een visie en een strategie voor het buitengebied moeten gaan ontwikkelen. Breng de kansen en problemen van het buitengebied in kaart en geef initiatieven een kader en de ruimte. Daar is bestuurlijk lef voor nodig, zonder afstand en met een actieve dialoog, transparantie en samenwerking. We gaan in deze maatschappij van 'control' naar vertrouwen.

Een mooie uitdaging!

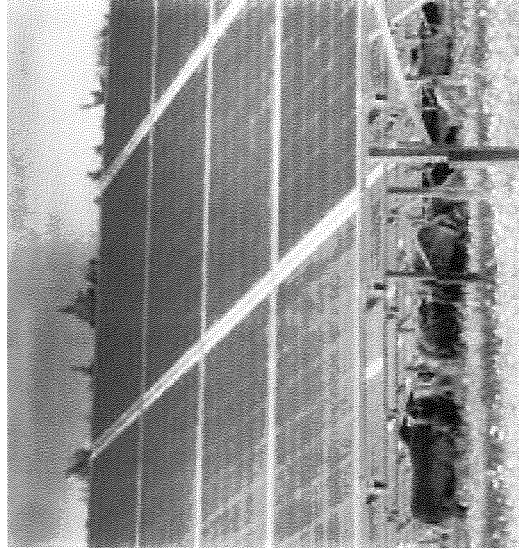
1. Gezond en veilig voedsel

Uitgaand van de eisen van deze tijd: duurzaam geproduceerd, eerlijk, verantwoord en klimaatneutraal, met een herwaardering voor de herkomst.

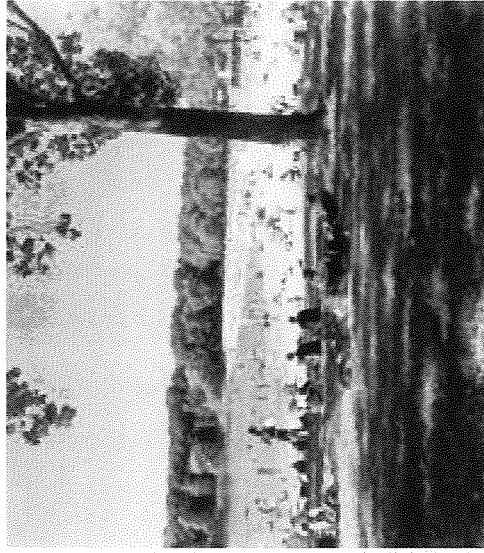
2. Klimaatbestendig, energie

MaaK ons land klimaatbestendig (denk aan de recente wateroverlast!) en zorg ervoor dat ons natuurlijk kapitaal in de vorm van grondstoffen, energie en biodiversiteit beschermd wordt.

3. Recreatie, ontspanning en zingeving

Werk aan goede, veilige en moderne voorzieningen, dichtbij, die ruimte geven aan ontspanning, rust en recreatieve beweging. Voorzieningen die duurzame economische ontwikkeling en 'zinnvolle werkgelegenheid' ondersteunen.

Grote maatschappelijke waarde landelijk gebied

Steeds meer mensen kiezen ervoor om in de stad te gaan wonen en werken. Het platteland ontvolkt en de leefbaarheid komt onder druk te staan. Het behoud en het toekomstbestendig maken van een kwalitatief hoogwaardig landelijk gebied is een van de grote uitdagingen waar Nederland voor staat. Roel Robbertsen, voorzitter van de Federatie Particulier Grondbezit (FPG): "In hun vrije tijd trekken mensen er massaal op uit om in het buitengebied te recreëren en sporten. Beheerders en eigenaren willen daar in de toekomst graag de ruimte voor blijven geven. Daar zijn, hoe je het ook wendt of keert, financiële middelen voor nodig."

Meer dan recreëren en sporten

Naast recreëren en sporten voorziet het buitengebied in veel meer diensten die voor alle Nederlanders belangrijk zijn. Denk bijvoorbeeld aan het beschermen van de natuur, het produceren van voedsel voor een steeds grotere bevolking, milieuvriendelijk werken, het behoud van het cultureel en landschappelijk erfgoed en niet in de laatste plaats waterberging. Roel Robbertsen: "Er speelt nog veel meer, zoals schaalvergroting, intensivering en industrialisering van delen van de land- en tuinbouw, de ontwikkeling naar duurzame energie, de terugloop van de biodiversiteit en het omgaan met klimaatverandering. De opvattingen en eisen die de samenleving, markt en overheid stellen veranderen continu. Wat betekent dat de beheerders van het landelijk gebied zich steeds pro-actiever gaan opstellen."

Nieuwe verbinding tussen stad en platteland

Om aan de hoge verwachtingen te voldoen hebben beheerders een adequate vergoeding voor hun diensten nodig. Roel Robbertsen: "De financiële middelen komen nu onvoldoende terecht op de plek waar ze nodig zijn. Er is te weinig besef over de maatschappelijke en economische waarde van het buitengebied, de ontwikkelingen op het platteland zijn steeds vaker onbekend. Anders gezegd: stad en platteland staan te veel met de rug naar elkaar. Er is een transitie nodig in de verbinding met de stad om de overgang naar een duurzaam buitengebied te realiseren. Daar ligt een brede opgave voor alle 'plattelanders'. Laat de stedeling het belang van het buitengebied zien: wat daar speelt, wat er te beleven valt en wat er nodig is om het in stand te houden."

Leefomgeving is gezamenlijke verantwoordelijkheid

'Verduurzaming' is wat Roel Robbertsen betreft het sleutelwoord, waarbij gezondheid, veiligheid en bescherming van mens, dier en goed centraal staan: "Natuurlijk moet er ruimte zijn voor ondernemerschap en particulier initiatief, ook in beleid en regelgeving, om een optimaal economisch en maatschappelijk rendement te bereiken. Rendement is nu eenmaal nodig om te kunnen vernieuwen en innoveren. Daarom is dat besef wat ik eerder noemde zo belangrijk. Stad en platteland hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid als het gaat om de toekomst van het buitengebied. Zaken als landschap, natuur en cultuurhistorie kunnen niet

gratis zijn als wij volgende generaties een duurzame leefomgeving willen bieden. Mijn credo: 'we hebben moeder aarde niet geërfd van onze ouders, maar te leen van onze kinderen en kleinkinderen!'

Roel Robbertsen, voorzitter FPG

"Stad en platteland hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de toekomst van het buitengebied"

Hoe 'volhoudbaar' is Nederland?

Het jaar 2016 zal onder andere de geschiedenis in gaan als het jaar van de grote wateroverlast. En de geschiedenis zal zich ongetwijfeld herhalen. Van Zwolle tot De Kempen was de overlast en schade groot en het thema 'water' staat plots hoog op de agenda, want het wordt tijd voor duurzame oplossingen. Hans Huijbers van ZLTO, de vereniging voor ondernemers in de groene ruimte, stelt echter dat het begrip 'duurzaam' een leeg containerbegrip is geworden: "Ik stel altijd de vraag: is dit voor de komende 10 tot 15 jaar volhoudbaar? En dat gezien vanuit economisch, ecologisch en sociaal oogpunt."

Meer dan vergrijzing

Hans heeft de term 'volhoudbaarheid' ooit meegekregen van een Zuid-Afrikaanse relatie. Hans: "Stel jezelf die vraag maar, is deze wijze van werken en ondernemen ook over een lange periode vol te houden? Want er speelt nogal wat. In Agrofood is $\frac{2}{3}$ van de huidige populatie 55+ en in grote lijnen geldt hetzelfde voor landgoederen en ondernemers in de recreatiesector. Veel voorzieningen in het buitengebied zijn verpauperd en ook veel horecagelegenheden, met name cafés, sluiten hun deuren. Er is een vernieuwingsstap nodig, deze problematiek gaat veel verder dan de vergrijzing. Neem de wateroverlast. Het buitengebied speelt een belangrijke rol bij het opslaan van overtollig water dat uit de steden komt. Hoe gaan we daar in de toekomst mee om, hoe investeren we daarin?"

We hebben ook gezien dat de overheid niet helpt bij de enorme hagelschade, die ergens tussen de € 500 miljoen en één miljard groot is. Die zegt dan: "het was toch verzekeraar?"

Samenwerken in de regio

"Bij rampen van een dergelijke omvang met de bijkomende maatschappelijke ontwrichting heb je de overheid nodig. In een gebied van 200.000 ha is een kwart van de akkers weg en zitten er door de hagelschade zo'n 900 mensen zonder werk. We hebben nu ervaren dat de regio onze partner geworden is, de betrokken gemeenten en waterschappen begrijpen wat er gebeurd is en ondernemen actie." Hans heeft meer voorbeelden waarom de nieuwe verbinding tussen stad en platteland zo belangrijk is. "Neem het regionaal opwekken van energie. Zo'n 7.500 ha aan daken op het zuiden heeft nog geen zonnepanelen, terwijl het Rijk daar nu 100 ha aan landbouwgrond wil opofferen. De oplossing ligt dus dichterbij. Of denk aan voedselveiligheid. De huidige grondstofstromen gaan langzaam maar zeker opdrogen. Ook dat vraagt de komende tien jaar om een andere aanpak."

De vierde 'o': ontwikkeling

Hans roept op om anders te gaan denken en kijken naar het de rol van het platteland: "We hebben een oplossing voor alle thema's voor de stad. Naast de bekende drie o's, ondernemers, overheid en

Hans Huijbers, voorzitter ZLTO, de vereniging voor ondernemers in de groene ruimte

onderwijs, hebben we een vierde 'o' nodig. Die vierde 'o' staat wat mij betreft voor 'ontwikkeling', breed, en de partijen die daarin samenwerken kunnen steeds anders zijn. Van een groepje studenten, een NGO, een regionale coöperatie tot en met interregionale samenwerkingsverbanden. We gaan naar een Europa van regio's. Zo gebeurt er bijvoorbeeld in de regio Zeeland veel en zie je een dynamiek richting een zuidwestelijke delta, inclusief West-Brabant en België. Daar hoor je weinig over, veel mensen denken "daar gebeurt nooit wat". Er moet dus ook veel meer gecommuniceerd worden om die dynamiek over te dragen op anderen en beweging te krijgen. Daar zie ik ook een belangrijke taak voor het platform Renaissance van het Platteland."

Groene toekomst dankzij groei instroom bij HAS Hogeschool

Lag de instroom zo'n jaar of zes, zeven geleden op gemiddeld 400 studenten per jaar, dit jaar waren dat er 1.150. Het totaal aantal studenten steeg van 1.500 naar 3.500 dit jaar. Dick Pouwels, voorzitter van het College van Bestuur van HAS Hogeschool in Den Bosch en Venlo: "Bij onze collega's van de Universiteit in Wageningen zien we een vergelijkbaar beeld. We zien deze toename terug in twee typen studenten. Allereerst een groep met een wat meer idealistische achtergrond die onder andere vindt dat een groene samenleving en verantwoorde voedselproductie belangrijk voor onze samenleving zijn. Daarnaast een groep die meer business georiënteerd is, ondernemend, en toekomst ziet in deze sector als het gaat om duurzame innovatie."

Passie studenten 'wakker kussen'

HAS Hogeschool is met vestigingen in Den Bosch en Venlo het opleidings- en expertisecentrum van Zuid-Nederland in de sector agro, food en leefomgeving. Een middelgrote hogeschool die vanuit de traditie een sterke verbinding met het bedrijfsleven heeft. Dick Pouwels: "We zorgen vanaf de start voor een hele duidelijke context naar werk voor de studenten. We laten ze zo vroeg mogelijk ontdekken waar ze straks in de praktijk terecht kunnen komen. We noemen dit ook wel eens het 'wakker kussen' van de passie van studenten. We hebben een veelzijdige keuze, van agri business, food, leefomgeving en alles wat daarmee samenhangt. Van technologie

tot en met marketing en bijvoorbeeld specifieke vakgebieden als tuin- en akkerbouw, management van de leefomgeving, geofCT, toegepaste biologie en noem maar op. Daarom is de begeleiding door onze docenten intensief en persoonlijk. De verbinding met de praktijk en het bedrijfsleven staat centraal, je moet als opleiding altijd voorkomen dat je een soort eigen wereldje creëert."

Lectoraten en het 'consumentlab'

Een nog relatief onbekend terrein bij het HBO is kennisontwikkeling. Heb je bij de universiteit wetenschappers, bij HAS Hogeschool zijn lectoren actief met praktijkgericht onderzoek, van belang voor de verdieping en vernieuwing van het onderwijs. Een actueel voorbeeld daarvan is het Consumentlab, waarmee het denken in marketing- en consumentterminen in de sector wordt ondersteund. Dick Pouwels: "Bedrijven als Unilever hebben dat natuurlijk wel voor elkaar. Met het HAS Consumentlab helpen wij MKB-ondernemers met marktintroducties. We reiken ze als het ware dezelfde tools en kennis aan die de grote bedrijven gebruiken. Daarmee ondersteunen we de steeds grotere diversiteit in het buitengebied. Denk bijvoorbeeld aan de boer die steeds vaker rechtstreeks aan de consument levert. Uiteraard is deze kennis ook weer een verrijking voor onze studenten en docenten."

Susan van Dijk, docente HAS Hogeschool samen met Dick Pouwels, voorzitter van het College van Bestuur van HAS Hogeschool in Den Bosch en Venlo

Thema's lectoraten

Bij HAS Hogeschool staan vier thema's op de agenda als het gaat om de leefomgeving:

- Transitie agrarische landschap
- Natuur inclusieve landbouw
- Innovatieve monitoring (sensoren, geodata)
- Ondernemen met natuurlijk kapitaal

Daarnaast is HAS Hogeschool actief met vijftien andere thema's op het gebied van plantaardige en dierlijke productie, food en business & ondernemerschap.

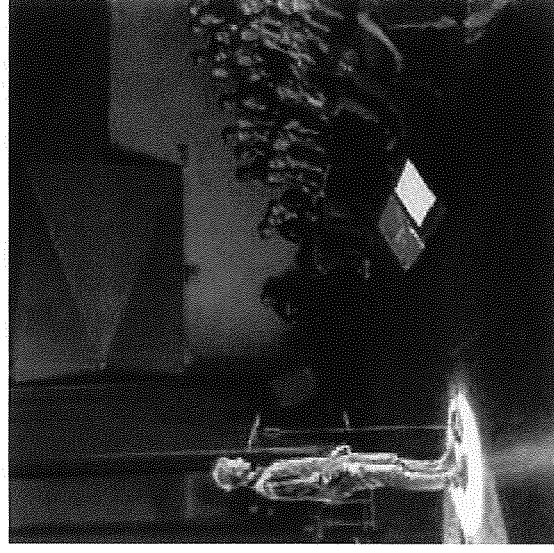
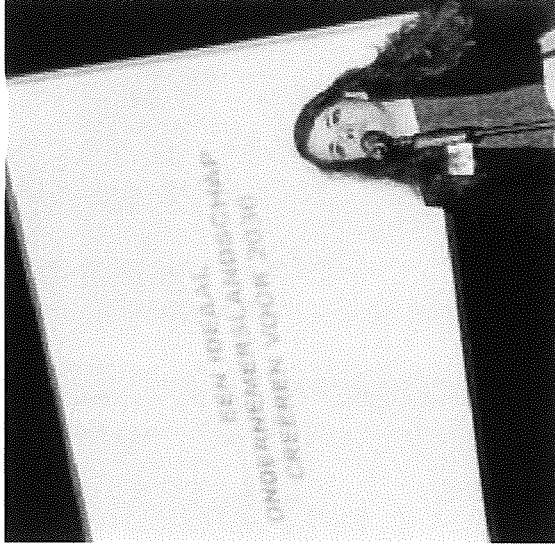
Masterclasses Renaissance van het Platteland

Susan van Dijk benadrukt dat het om meer gaat dan het ontwikkelen van visies: "Bij Ruimtegebruik NL 2030 gaat het niet alleen om het eindplaatje, maar nog veel meer om de weg ernaartoe. De essentie is dat er multidisciplinair wordt samengewerkt en dat er een concreet plan, een roadmap, komt." In het verlengde daarvan gaat HAS Hogeschool met de initiatiefnemers van Renaissance van het Platteland aan de slag met Masterclasses, een initiatief waar de hogeschool al de nodige ervaring mee heeft.

Susan: "Dit zijn inspirerende sessies rond een bepaald thema, meestal vier tot zes avonden, met een gezelschap van studenten, docenten en mensen uit het bedrijfsleven en overheid. Bij voorkeur met outsiders en dwarsdenkers als sprekers, die ons in de Masterclasses gaan verleiden tot een paar principe-uitspraken, gevolgd door een workshop met een visualisatieopdracht rondom die principes. Daarmee willen wij de thema's van Renaissance van het Platteland verdiepen en concretiseren. We denken aan onderwerpen als community vorming, multifunctioneel landgebruik en eigendom en financiering. Met het platform van Renaissance van het Platteland willen wij straks de discussie rond de thema's verder aanwakkeren!"

Gericht op verandering

Bij de opzet van de lectoraten speelt verandering een hoofdrol. Susan van Dijk, docente bij HAS Hogeschool, geeft aan dat bij de thema's (zie kader) wordt gewerkt op basis van bekende principes uit de veranderkunde: "We kijken naar regimes, de huidige situatie, en naar niches. Dus naar wat nu gebeurt en bovenal, op basis van trends en ontwikkelingen, wat anders en beter kan. Een mooi voorbeeld is het project 'Ruimtegebruik NL 2030', waarin we hebben onderzocht hoe we in kunnen spelen op de schaarse ruimte en anders kunnen omgaan met de deels verouderde modellen van de agrofoodketen. Hoe kan dat er over zo'n 15 jaar eruit zien? Je praat dan over een nieuw ondernemerslandschap waarbij je multidisciplinair moet werken. Naast designers en streekontwikkelaars heb je ook deskundigen op het gebied van bedrijfsconomie, landbouw, milieu, marketing en geo-informatiemanagement nodig."

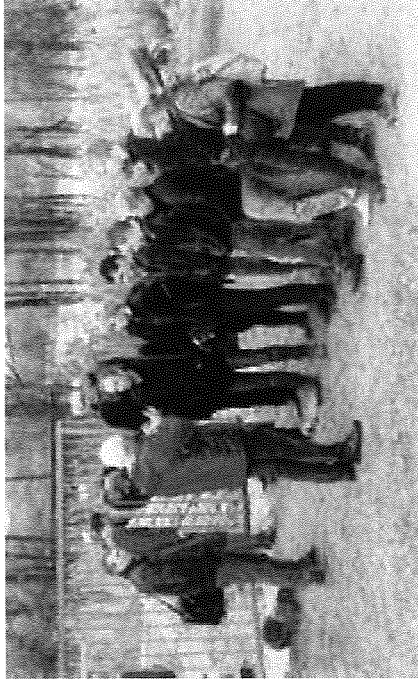
Met GEK's naar energieneutrale recreatiegebieden

Relatief kleinschalige duurzame energieopwekking en gebruik

In 2010 werden op recreatiegebied Zeumeren al de eerste houtsnipperkachels en houtstukskachels voor de attractie SchatEiland geïnstalleerd. Dit bespaarde jaarlijks zo'n € 30.000,- op de gasrekening. In 2013 zette Leisurelands een nieuwe stap door met partners te gaan werken aan het doorontwikkelen van zogeheten GEK's, Gasifier Experimenters Kits. Dit is een biomassa-installatie die CO₂-neutraal stroom en warmte levert en wordt gestookt met onder andere houtsnippers. Deze houtsnippers worden geleverd vanuit een speciaal aangeplante wilgenplantage. Het proces op zich is al een attractie.

Rondleidingen langs de installaties

In 2013 is op recreatiegebied Zeumeren bij Voorthuizen de eerste installatie in gebruik genomen, en in 2014 een tweede gemodificeerde installatie. Het doel is dat deze installaties attractiepark SchatEiland Zeumeren van stroom gaan voorzien. In de eerste fase zijn continu testruns gedraaid, onder andere voor de verdere optimalisering van het rendement. Het bijzondere en onverwachte effect is dat deze installaties ook een attractie zijn. De belangstelling uit binnen- en buitenland is groot. Zo is er inmiddels een groep opgeleide vrijwilligers die rondleidingen bij deze installaties verzorgt.

Wilgenooftfeest

Ruim twee jaar na de start van het project is op een perceel van een halve hectare een biomassabos ontstaan. Reden om voor Leisurelands het eerste wilgenooftfeest te organiseren met de projectpartners: Probos, provincie Gelderland, STIRR Innovatienetwerk en Grondverzetbedrijf Volker. De GEK's moeten er, in combinatie met de geplaatste zonnepanelen, voor gaan zorgen dat de recreatiegebieden van Leisurelands op zo'n kort mogelijke termijn, uiterlijk 2020, energieneutraal zijn. Daarnaast is er de ambitie om de kennis en ervaring die samen met de partners wordt ontwikkeld, breder in de markt te gaan zetten. Het grote voordeel daarbij is dat wilgenplantages van toegevoegde waarde zijn voor het milieu, de portemonnee en de uitstraling van het recreatiegebied.

Bedrijventerrein inspireert innovatie in recreatie

De gast staat centraal. Iedere recreatieondernemer zal dat beamen. Dat lijkt eenvoudiger dan het is, want de wensen van gasten veranderen continu. Een tijd geleden gingen we met z'n allen windsurfen, nu is 'suppen' (Stand Up Paddle) uiterst populair. En volgend seizoen is dat misschien weer iets heel anders. Hans Hillebrand, directeur van de Stichting Innovatie Recreatie & Ruimte (STIRR): "Als je als ondernemer je gast ter wille wilt zijn, dan moet je je voortdurend aanpassen. Je moet veranderen. Naast de financiële aspecten blijkt vaak ook de regelgeving, met name het bestemmingsplan, een belemmering. Die willen we wegnemen."

Hans Hillebrand, directeur STIRR, Stichting Innovatie Recreatie en Ruimte

Recreatieve Ontwikkelings Zone (ROZ)

Samen met LeisurELands, de provincie Gelderland en diverse gemeenten, ondersteund door AT Osborne, werkt STIRR aan het concept van de Recreatieve Ontwikkelings Zone (ROZ). Hans: "We hebben ons laten inspireren door hoe het bij bedrijventerreinen werkt. Deze zijn ingedeeld in categorieën op basis van de druk die ze op het milieu mogen veroorzaken. Omdat de bestemmingen binnen die categorieën globaal zijn omschreven is er de nodige ruimte voor ondernemers om te ondernemen. Iets dergelijks gaan we ook voor de recreatiesector ontwikkelen."

Meer ruimte voor ontwikkeling

Het doel is dat het ROZ-concept ertoe leidt dat ondernemers meer ruimte krijgen om noodzakelijke ontwikkelingen door te voeren, zonder dat de gemeente zich zorgen hoeft te maken dat het een rommeltje wordt voor wat betreft de kwaliteit. Hans: "Het gaat erom dat we én een mooie omgeving houden én de gasten kunnen bieden waar zij op dat moment om vragen. Zonder veel regelwerk voor iets dat helemaal niet ingewikkeld hoeft te zijn. Om het praktisch te houden concentreren we ons op dit moment op enkele concrete gebieden om het concept verder uit te werken. Het is uiteraard de bedoeling dat het ROZ-concept straks breed toepasbaar is. Zodat we de broodnodige innovatie in recreatie een extra impuls kunnen geven."

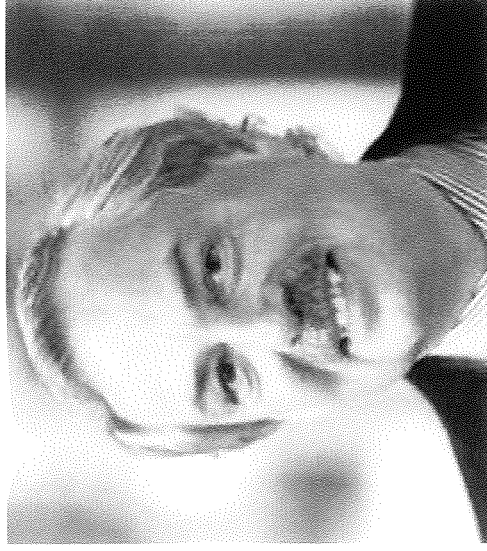

Werken aan nieuwe Deltawerken

Kijkend vanuit een mondiaal perspectief naar "ons land aan de Delta", dan zien we een landschap van steden en dorpen, gelegen en geïntegreerd in hun georganiseerde groene omgeving. Het is een parkachtig gebied dat een geïntegreerd beleid kent dat waakt over de (be)leefbaarheid en de juiste onderlinge verhoudingen tussen woonkernen en hun omliggend gebied. Ger Swinkels, directeur van Innocity, verbinder van bedrijven, overheden en onderwijsinstellingen met innovatie: "Wanneer we inzoomen op dit landschap zie je als ideaal dat sprake is van een wonderlijk evenwicht van gebieden met woon- en werkfuncties, (water)verbindingen, agrarische activiteiten en natuur. Met de toenemende en grotere diversiteit aan gebruikers van het gebied is een evenwichtig beleid noodzakelijk dat rekening houdt met elkaars wederzijdse belangen. En dat is nu precies waar het aan ontbreekt."

De waan van de dag

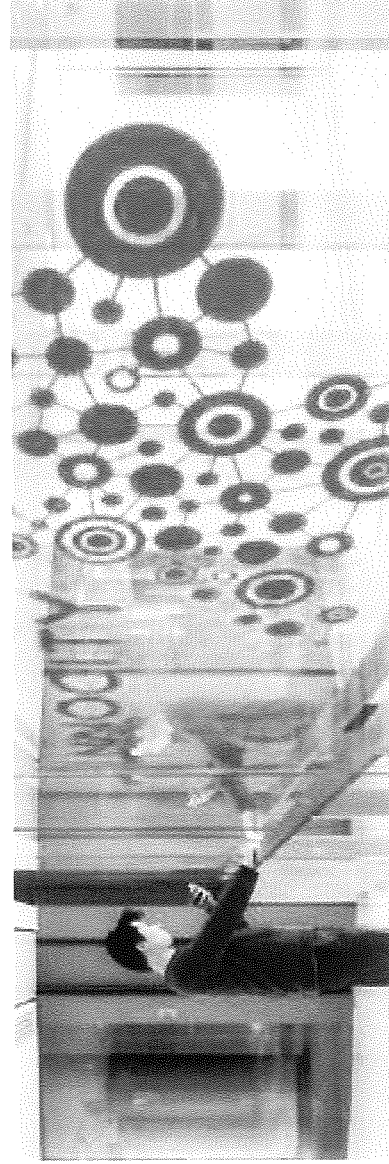
Ger Swinkels: "Groeiende stedelijke gebieden eisen aandacht en focus van bestuurders, ingrepen in infrastructuur en behoud van voorzieningen om het stedelijk mechanisme draaiende te houden. Het wordt echter meer en meer duidelijk dat een goed evenwicht alleen mogelijk is in relatie met het omliggend gebied, dat er alleen grenzen bestaan die we zelf in ons hoofd gecreëerd hebben. We zien een delta in transitie. Traditionele waarden veranderen, bedrijfstakken hebben nieuwe economische initiatieven nodig, zeker waar leegstand en leegloop dreigt. Voorzieningen komen onder druk te staan en kwetsbare systemen moeten beschermd worden en een plaats krijgen binnen de druk van de uitdijende menselijke leefomgeving."

Ger Swinkels, directeur Innocity
"Lokale energie versterken met financiële en beleidsmatige ondersteuning"

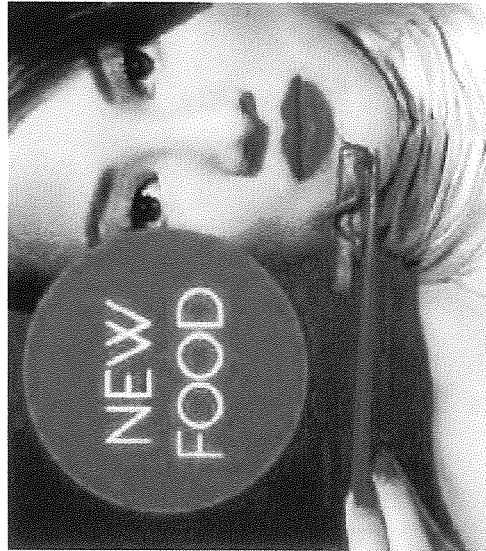
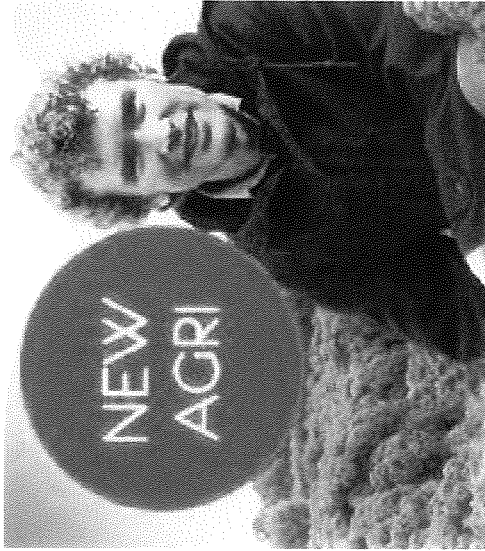
Regionale dynamiek

"De inwoners van het buitengebied zien de urgentie en zitten niet stil. Ze nemen zelf de regie om op hun eigen wijze, vaak in de context van het stedelijk gebied, het tij te keren. Ze organiseren zich in streeknetwerken en gebiedscoöperaties. Zokkiezen ze voor horizontale probleemoplossende benaderingen voor hun gebied of regio. Tegelijkertijd ontstaat het besef dat de problematiek vaak structureel is en een hele sector, zoals bijvoorbeeld de agrarische sector, omvat en grensoverschrijdend is. De 'grenzeloze' aanpak die dit vraagt, geeft ook nieuwe kansen, zoals bijvoorbeeld rond klimaatadaptatie."

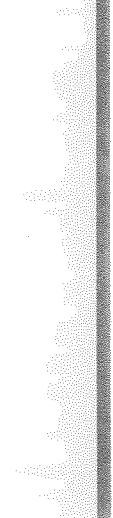

Integrale aanpak

Ger Swinkels benadrukt dat er veel creativiteit loskomt: "Dit kun je versterken met centrale doelen en een integrale aanpak waarin regie, ondersteuning, lange termijnvisie en daadkrachtig beleid de uitgangspunten zijn. Ik zie dit zeker niet als een vervanging van de dynamiek en creativiteit die nu in de diverse gebieden gemobiliseerd wordt. Die energie, bottom-up vanuit de eigen lokale authenticiteit en waarde, kunnen we juist versterken met financiële en beleidsmatige ondersteuning bij oplossingen en nieuwe uitdagingen. Want die uitdagingen zijn niet lokaal of regionaal gebonden. Het gaat om een veel grotere en bredere beweging die we in gang moeten brengen. Zonder overdrijving durf ik te stellen dat het gaat om een project dat de impact heeft van de nieuwe Deltawerken."

De vier kernthema's van Innacity

“Bij wateroverlast moet je elkaar ruimte geven”

David van Raalten, Director Delta Development bij Arcadis

“Stad en platteland zijn wezenlijk met elkaar verbonden bij de aanpak van te hoge waterstanden van de rivieren. Je kunt ter plekke maatregelen nemen, maar ook op veel grotere afstand. Deze maatregelen kunnen zeer ingrijpend zijn voor de bewoners, tot en met het verplaatsen van boerderijen. Bij de uitvoering van het programma ‘Ruimte voor de rivier’ hebben veel mensen hun individuele belang opzij gezet ten behoeve van het grotere belang. Daar kunnen we als land trots op zijn,” aldus David van Raalten, Director Delta Development bij het bekende ingenieursbureau Arcadis en betrokken bij diverse projecten van Ruimte voor de rivier.

Ruimte voor de rivier

Ruimte voor de rivier is, onder de aanvoering van het ministerie, een samenwerkingsverband van Rijkswaterstaat, provincies, gemeenten en waterschappen. Het uitgangspunt is dat dijkverhoging niet meer genoeg is om het toenemende overstromingsgevaar te keren. Het verleggen van dijken, het graven van nevengeulen in de uiterwaarden en ontpoldering zijn alternatieven om rivieren meer ruimte te geven. Het bijzondere is dat de initiatiefnemers een dubbele doelstelling hebben: naast rivierverruiming wordt ook de ruimtelijke kwaliteit versterkt. Denk aan landschappelijke verfraaiing en meer recreatiemogelijkheden die de lokale economie kunnen versterken. Zo is bij Nijmegen-Lent een stadsland gecreëerd en is bij Avelingen een betere afmeerkade meegenomen in het ontwerp. De economie krijgt sowieso een impuls door de vele projecten in de waterbouwsector.

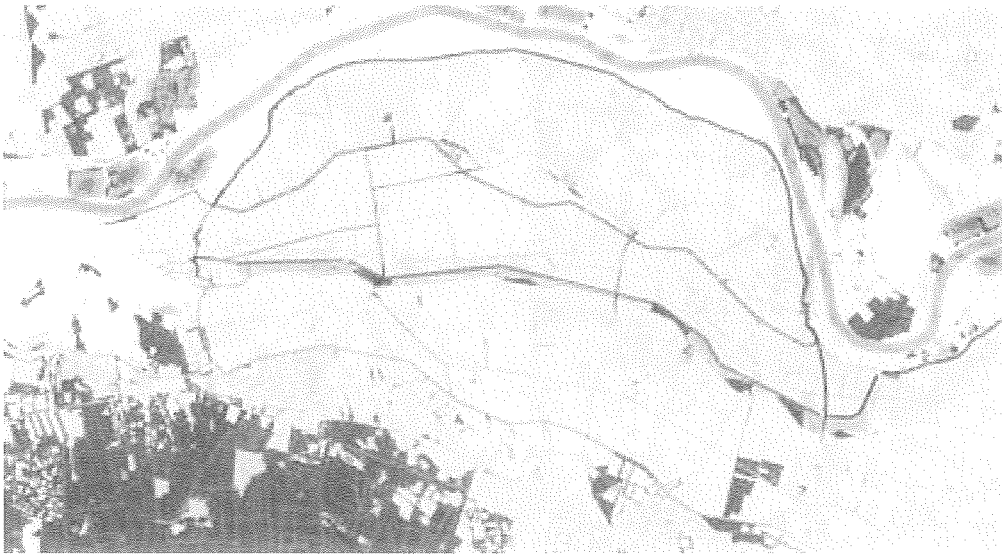

Onderling verband waterdaling

David van Raalten: “Met dit programma wordt meer ruimte gegeven aan de Rijn, IJssel, Waal en een gedeelte van de Maas. Daar is een breed samenwerkingsverband voor nodig. Soms krijgt de rivier meer ruimte door de winterdijk een stuk terug te leggen, waardoor de rivier een bredere bedding krijgt en er dus een groter gebied als uiterwaarden onder water kan komen te staan. In andere gevallen zie je dat een extra bypass, een nevengeul wordt aangelegd, meestal dwars door agrarisch land. Dit is bijvoorbeeld gebeurd bij Veessen-Wapenveld, met een doelstelling van 71 centimeter waterdaling. Deze daling is ook in Deventer, een stuk verder stroomopwaarts, duidelijk merkbaar. Dat is uiteraard de bedoeling, je ziet dat maatregelen ook op grote afstand van de projectlocatie effect hebben.”

Ontpoldering

Daarnaast geeft David voorbeelden van extra waterberging door de inzet van polders die weer gedeeltelijk ‘meestromend’ worden: “Dat zie je bijvoorbeeld aan de Noordwaard bij Gorinchem en Werkendam, waar een groot agrarisch gebied aan polders weer is teruggegeven aan de natuur. Een hoger gelegen deel is agrarisch in gebruik gebleven en kan bij extreem hoog water alsnog extra worden ingezet. Met dit project wordt een waterstandsaling van 60 centimeter bij Werkendam en 30 centimeter bij Gorinchem gerealiseerd. Dat is dus aanzienlijk.”

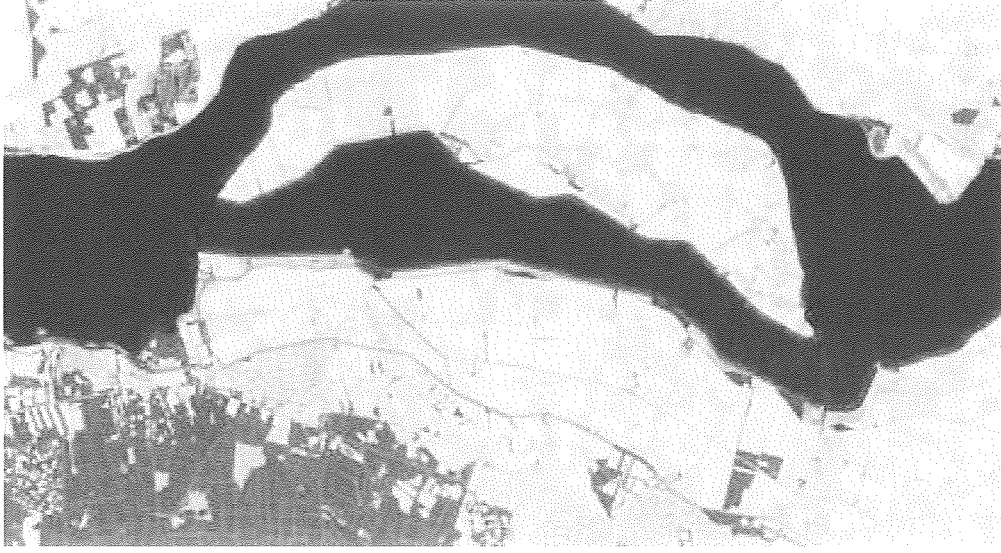
Schets oude situatie

Nederland veiliger

Al deze projecten zorgen voor een concrete waterstandsdaaling bij een extreem hoge waterafvoer op de rivieren. En al deze projecten waren niet mogelijk geweest als de mensen op het platteland niet hun medewerking hadden verleend. Hierdoor is Nederland een stuk veiliger geworden. Bovendien hebben we vele bezoekers uit het buitenland mogen ontvangen, want ook buiten onze landsgrenzen speelt deze problematiek.

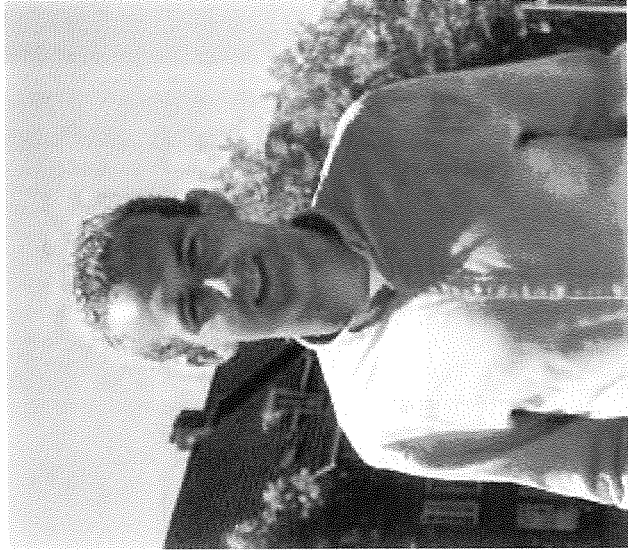
Samen problemen oplossen

Ik kwam laatst een treffend citaat tegen op de website van het Waterschap Brabantse Delta: "Mede dankzij het terpenplan in de Overdiepse Polder houden ruim vier miljoen bewoners van het bovenstrooms stedelijk gebied droge voeten én kunnen boeren er blijven wonen en werken. De agrarische gebouwen zijn verwijderd en gedeeltelijk teruggeplaatst op terpen langs de dijk. Een project waar de bewoners zelf al in een heel vroeg stadium realiseerden dat het met een beperkter aantal agrariërs doorboeren wel eens de beste oplossing kon zijn voor dit gebied." Dat is een mooi voorbeeld van hoe je samen problemen kan oplossen. Bij wateroverlast moet je elkaar de ruimte geven.

Schets nieuwe situatie

“Boer zoekt boer”

Sander Thus, bestuurslid NAKJ, belangenvereniging agrarische jongeren

“Zorg voor diversiteit en geef ruimte aan jonge ondernemers in het buitengebied. Maak het aantrekkelijk om in te stappen en bedrijven over te nemen”, zo stelt Sander Thus, bestuurslid van NAKJ, de belangenvereniging van en voor Nederlandse agrarische jongeren. De vanzelfsprekendheid van bedrijfsovernames is er al lang niet meer. Daarnaast is er de uitdaging om actieve stadsmensen die interesse hebben in lokaal produceren van voedsel naar het platteland te halen.

Ruimte voor jonge ondernemers

Sander pleit voor diversiteit en het geven van ruimte aan jonge ondernemers in het buitengebied. Het ideaal is om meerdere vormen van landbouw te ontwikkelen en naast elkaar te laten functioneren: “Met het programma ‘Boer zoekt Boer’ proberen we mensen van buiten de familiesfeer te vinden om een bestaand bedrijf, eventueel stapsgewijs, op te volgen. Daarbij maakt het niet uit of het een regulier, biologisch of alternatief bedrijf is. Je neemt de bedrijfsvoering over en kunt het bedrijf naar je hand zetten. Het gaat hier meestal om jongeren die al nauw bij de landbouw betrokken zijn, in het buitengebied wonen of al werkzaam zijn in de landbouw.”

Alternatieve vormen van landbouw

“Daarnaast willen wij met ‘Boer zoekt Boer’ ruimte creëren voor alternatieve vormen van landbouw. Dan kan bijvoorbeeld door op een bedrijf of in een natuurgebied te starten met kleinschalige, lokale voedselproductie. We zien daarvoor een toenemende interesse van hoogopgeleide mensen die uit de stad komen. Zij willen meehelpen om op een verantwoorde manier lokaal voedsel te produceren. Voor die groep is schaalgrootte geen belangrijke voorwaarde.”

Samenwerkingspartijen

“Voor wat betreft de eerste groep, het stimuleren van bedrijfsovernames in de regio, zijn wij al flink actief en worden de eerste resultaten zichtbaar. Met het stimuleren van de creatie van alternatieve vormen van landbouw zijn wij vanuit NAKJ onlangs gestart. Voor beide activiteiten zijn samenwerkingspartners van harte welkom om deze bewegingen verder op gang te helpen!”

“Vooruit naar vroeger”

Paul Bos

“Als je de weg kwijt bent, dan mag je terug naar vroeger. Dat was het advies dat ik zo'n 20 jaar geleden kreeg van een wijze, oude vrouw. Ik was destijds flink de weg kwijt in mijn leven en werk. Het knaagde. Ik miste, als mede-eigenaar van een succesvol communicatie-adviesbureau, de bredere betekenis van het ondernemerschap. Terug naar vroeger? Dat betekende terug naar de boerderij van mijn jeugd, onder de rook van Schiphol. Na een ontkenningfase van een half jaar meldde ik mij toch op een ochtend bij mijn vader. Onwennig. Blij dat ik was weggeweest, nog blijer dat ik was teruggekomen.”

Expert in kuddegedrag

In 2000 nam Paul Bos, bij sommigen beter bekend als Boer Bos, de boerderij en de bijbehorende schaapskudde over. Hij werd boer en 'expert kuddegedrag', zoals op zijn visitekaartje staat. Die 160 schapen staan symbool voor het veelzijdige ondernemerschap van Paul: “Doe als in de natuur, verlaag voortdurend je kosten en creëer meervoudige winsten. Mijn schapen zijn een aalbare maaimachine voor het landschap, natuureducatie voor schoolkinderen, producent van vlees voor een regionaal restaurant, producent van wol voor lokale viltkunstenaars en een inspiratiebron voor leiderschap voor mensen uit het bedrijfsleven. Het gedrag van een kudde wijkt niet veel af van het gedrag van een groep medewerkers. Je hebt geduld nodig en doet af en toe een stap terug. Het moet uiteindelijk uit de mensen zelf komen.”

Circulaire bedrijfsvoering

De belangrijkste lessen die Paul in aanvang op de boerderij leerde waren 'niets weggooien, afval bestaat niet' en 'gebruik alles wat lokaal voor handen is'. Paul: “Ik word door bedrijven gevraagd om mee te denken over kringlopen en te helpen met circulaire bedrijfsvoering. Wij gaan weer bouwen met streekeigen materialen, op een manier die past bij het landschap en de nieuwste eisen op het gebied van dierenwelzijn. Met processen waarmee we ervoor zorgen dat ons afval weer de grondstof

is voor een nieuwe cyclus. Lokale samenwerking is daarbij de leidraad, inderdaad, net als dat vroeger ging. We gaan naar mijn idee niet terug naar vroeger, maar vooruit naar vroeger. We weten en kunnen veel meer om te leven en werken zoals het bedoeld is.”

Laat verbindingen ontstaan

Paul Bos is wel degelijk Boer Bos, hij levert onder andere aardappelen aan Schiphol, mosterdzaad aan La Place, lamsvlees aan een restaurant en zo'n 100 gezinnen in de buurt en lijnolie aan een verf fabriek. Als je praat over de nieuwe verbinding tussen stad en platteland is het zoeken naar samenwerking en versterking van elkaar op lokaal en regionaal niveau de essentie: “Denk weer aan de kudde. Als initiatiefnemer moet je de juiste omstandigheden creëren. Laat het ontstaan. Het gras gaat echt niet harder groeien als je er aan gaat trekken.”

'expert in kuddegedrag'

Herenboeren: boodschappen doen op je eigen boerderij

Aan de slag op de Herenboerderij

Het begrip herenboer ontstond in de 18^e eeuw. Het was een boer die personeel in dienst had dat de boerderij draaiend hield. In Boxtel is een nieuwe vorm geïntroduceerd: Herenboeren, een coöperatie van betrokken consumenten uit de directe omgeving van de boerderij. Ieder deelnemend huishouden investeert een vast bedrag (aandeel) en neemt wekelijks voor een gemiddeld bedrag aan biologische, lokaal geproduceerde producten af. Initiatiefnemer Geert van der Veer: "Het doel van Herenboeren is het bereikbaar maken van smaakvol, gezond, veilig, duurzaam en betaalbaar voedsel voor iedereen. Wij stimuleren een hernieuwde voedselbeleving vanuit de overtuiging dat voedsel mensen bij elkaar brengt en bindt."

Nieuwe bestemming landgoed

De stichting Margraff, beheerder van het landgoed Wilhelmipark in Boxtel (ca. 700 ha), stond voor de uitdaging om het landgoed in stand te houden. Bestuurslid Frits Brevort: "De ontwikkelingen in de landbouw, zoals grootschalige bedrijven en specialisatie, alsook de aangepaste regelgeving, passen niet bij het landgoed. Veel bos werd omgevormd tot natuur. Dalende inkomsten waren het gevolg. We hebben onze opdracht tot instandhouding, dus gingen we op zoek naar een andere aanpak, naar nieuwe economische dragers."

Herenboerderij nieuwe stijl

Ondertussen speelde Geert van der Veer, oprichter van de Stichting Herenboeren Nederland, al langer met het idee om het aloude concept van de herenboerderij een moderne twist te geven. Hij en de Stichting Margraff vonden elkaar, wat na jaren van gezamenlijke inspanning leidde tot de eerste herenboerderij in Boxtel met een omvang van 20 ha. Er ging bijvoorbeeld veel tijd zitten in de aanpassing van bestemmingsplannen. Mede dankzij de hulp van BPG, Brabants Particulier Grondbezit, zijn de overheden meegegaan. Ook zij zijn ervan overtuigd dat voor het behoud van historische landgoederen ruimte nodig is voor nieuwe economische dragers.

Grote betrokkenheid

De coöperatie in Boxtel, waar één boer in dienst is die de boerderij runt, bestaat uit 200 huishoudens met in totaal ca. 500 personen. Vele vrijwilligers werken mee, soms hele gezinnen. De trots, het enthousiasme en de betrokkenheid zijn groot, zoals ook blijkt uit de reacties op de website: "Voedsel is een primaire levensbehoefte en wij willen gezond en lekker eten voor een goede prijs. Wij willen erop kunnen vertrouwen dat ons eten eerlijk is geproduceerd, met respect voor de boer, de dieren en de natuur. En wat is er leuker dan op je eigen boerderij je boodschappen gaan doen?" Dat laatste kan uitgebreid: groenten, fruit, aardappels, kruiden, eieren, rund-, varkens- en kippenvlees. Bovendien hebben de leden van de coöperatie een stem in het 'productieassortiment'.

